

Gids voor gregoriaanse partituur

met *gregorio*

 centrum gregoriaans
een beleving

Jan De Schryver - ©2020

Met dank aan Gilbert Devroye voor zijn nimmer aflatende steun.

Inleiding

Deze gids is een handleiding om een gregoriaanse partituur te maken met 'gregorio'. Gregorio is een gratis te installeren software om een partituur te maken op de computer voor een gregoriaans gezang, met als voornaamste opdracht : omzetten van een tekstbestand geschreven in gabc (g van gregoriaans - abc muzieknoden, nl kwadraatnotatie) en al dan niet vergezeld van neumen van St.Gallen of Laon en desgewenst met toevoegen van een vertaling onder de Latijnse teksten. Het tekstbestand moet in een niet geformatteerde vorm geschreven zijn. Hiervoor bestaan tekstverwerkers zoals bv. Notepad ++.

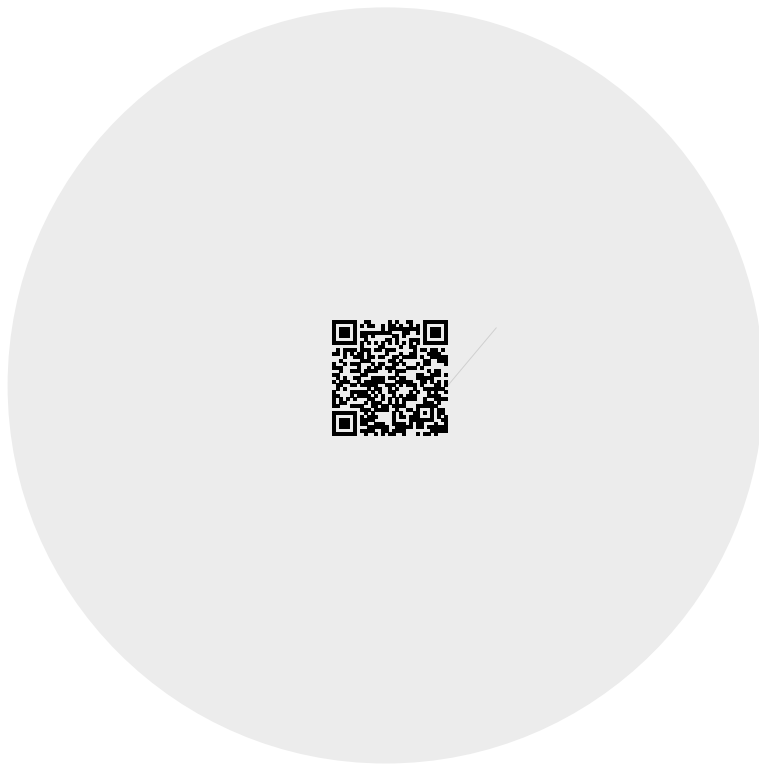
In een 1ste Hoofdstuk beschrijven we de regels voor een goed gabc bestand. We bespreken ook de tool, aangeboden op de website :<http://run.gregoriochant.org/cgi/process.pl> kortweg de 'engraver' genoemd.

In een 2de Hoofdstuk downloaden we zelf 'gregorio' op onze pc, zodat we een partituur kunnen maken, zoals we zelf graag willen.

In 'Appendices' vind je een overzicht van hoe de neumen van St.Gallen en Laon geprogrammeerd worden, samen met praktische en technische informatie.

VI
C
entrum gre-go- ri- a- num Trun- ci-nis e-do- cet te gre-go-ri- o.
Het Centrum gregoriaans Drongen *leert u gregorio*

centrum gregoriaans
een beleving

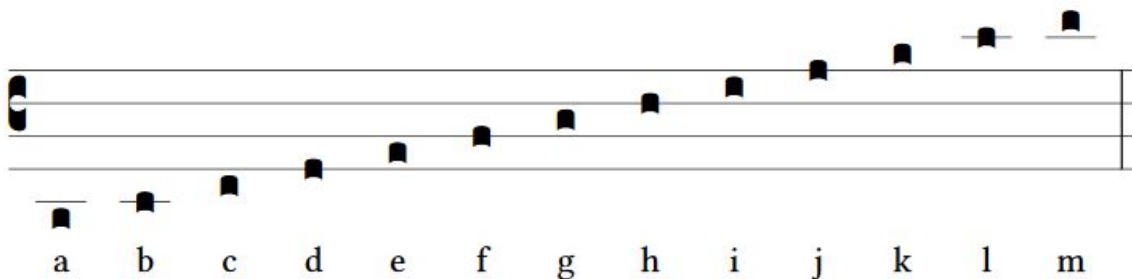
Inhoudsopgave

1	Gregorio gabc - nabc en de Chant Engraver	6
1.1	Gabc notaties.	7
1.1.1	Gewone gabc notatie	7
1.1.2	Gabc notatie met eigen aanduidingsmogelijkheden	7
1.1.3	Gabc notatie - met een optie van de 'engraver' scaling factor 17(keuze van Solesmes) *	8
1.1.4	Gabc notatie met eigen aanduidingen en een optie van de 'engraver' scaling factor 30 *	8
1.1.5	Copy van Reges Tharsis uit de GT 58 met bijhorend gabc bestand	9
1.1.6	Wijzigingen, die je zelf kunt aanbrengen in het gabc bestand	10
1.1.7	Of Reges Tharsis - met wijzigingen en met vertaling op de 2de lijn	11
1.1.8	Werken met 'gregobase'	12
1.2	Gabc en Nabc codes	13
1.2.1	Tekst, gabc en nabc(neumcode-SG) van Reges Tharsis	13
1.2.2	Volledige tekst, gabc en nabc(neumcode-SG) van Reges Tharsis	14
1.3	De Gregorian Chant Engraver.	16
1.3.1	Schema van een partituur	16
1.3.2	De hoofddingen of wat aan het gezang voorafgaat	17
1.3.3	Kies hier de optie(s) , die het uitzicht van het gezang wijzigen	18
1.3.4	Lijst en uitleg van de opties die de 'engraver' aanbiedt.	18
1.3.5	Foutmeldingen	19
1.3.6	Partituur gemaakt met de 'engraver'	20
2	Werken met Tex en gregoriotex op eigen PC.	22
2.1	Tex op uw PC installeren	23
2.1.1	Installatie onder Windows	23
2.1.2	Installatie onder MAC	24
2.1.3	Installatie onder Linux(Ubuntu)	24
2.2	Bespreking van een template	25
2.2.1	De preamble	26
2.2.2	Het document en de latex commando's.	27
2.2.3	Gregoriotex-commando's voor de partituur	28
2.2.4	Foutmeldingen in de editor bij het compileren van de Template	29
2.2.5	Partituur na compilatie van de template	30
2.2.6	Reges Tharsis met miniatuur 1ste letter en snippet(=stukje gabc notatie)	31
	Appendices	32
A	Noten en Neumen	33
B	Technische info	46
B.1	Over TeX en TeXLive	46
B.2	Merktekens(haakjes), fonts en extensies.	47
C	Oefeningen	48
C.1	Maak zelf uw gabc notatie	48
C.2	Maak nu de gabc notatie en de nabc code	49
C.3	Maak een gabc-bestand met een vertaling	49

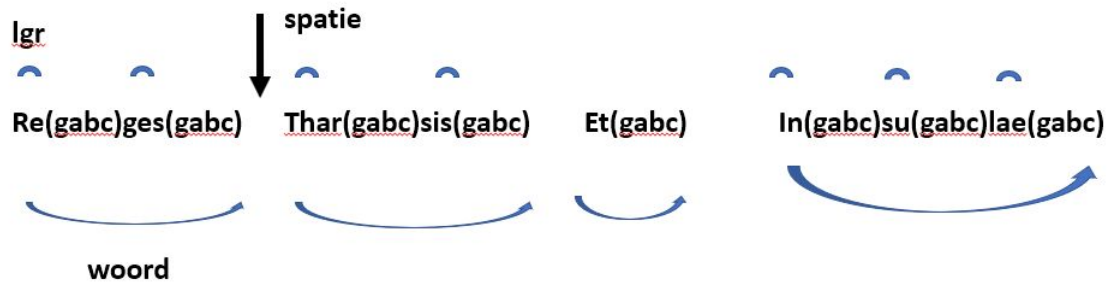
Hoofdstuk 1

Gregorio gabc - nabc en de 'Chant Engraver'

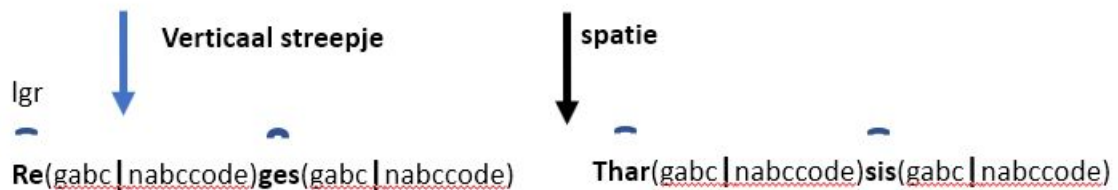
De letters voor de gabc notatie van a-m staan steeds op een vaste plaats

Tekst en gabc notatie - p7-11

Tekst en gabc notatie en nabc code - p13-15

[Engraver](#)

(<http://run.gregoriochant.org/cgi/process.pl>)

Zie p16

1.1 Gabc notaties.

1.1.1 Gewone gabc notatie

Offertorium Reges Tharsis

Plaats de volgende 3 lijnen in het lege venster van de 'engraver' (zie onderaan) en druk 'submit'

name: Reges Tharsis;

%%

(c3)Re(h)ges(fh) Thar(h)sis(hhh/hv/hhh) et(fh) in(hhh/jvIH)su(hvGF)lae(fhGFh) (::)

Hier het resultaat van de pdf :

Reges Tharsis

R e-ges Thar-sis et in- su- lae

hoofdletter R
is zwart

1.1.2 Gabc notatie met eigen aanduidingsmogelijkheden

Plaats de volgende vier lijnen in de engraver en druk 'submit'

name: Reges Tharsis;

%%

(c3)<c>R</c>E(h)ges(fh) Thar(h)sis(hhh[cs:s]//hv_1/hhh[cs:s]) et(fq_h_)

ín(hhh[cs:s]jvIH)su(hvGF)lae(f_1hvGFhv.) (,)

Hier het resultaat van de pdf :

Reges Tharsis

R E-ges Thar-sis et ín- su- lae

nu is
hoofdletter R
rood

Let op de plaats, waar je een 'cs' choral sign of teken bij de noot hebt geplaatst.

De s van 'cs' betekent 'samen' dat de voorgaande isotone noten gezamenlijk genomen worden.

Let op de pes quadratus op het woord 'et' :het verschil met de vorige pes op '-ges'

De eerste letter heb je ROOD gemaakt.

Zie ook 'summary van de kwadraatnotaties' verder.^a

^acfr Appendices - Noten en neumen

Reges Tharsis - cantor aanduiding

R E-ges Tharsis * et ín- su- lae

In het rood staat, wat bijgevoegd is!

(c3)<c>R</c><alt>Cantor</alt>E(h)ges(fh)

Thar(h)sis(hhh[cs:s]hv_1/hhh[cs:s])* (,)

Gebruik voor deze en volgende pagina's steeds de -> [Engraver](#)

(<http://run.gregoriochant.org/cgi/process.pl>)

1.1.3 Gabc notatie - met een optie van de 'engraver' scaling factor 17(keuze van Solesmes) *

Offertorium Reges Tharsis

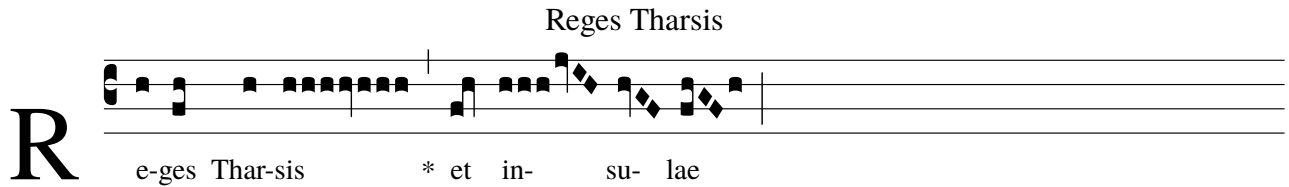
Plaats de volgende drie lijnen in de engraver kies scaling factor=17 en druk 'submit'

name: Reges Tharsis;

%o%

(c3)Re(h)ges(fh) Thar(h)sis(hhh/hv/hhh) *(,) et(fqh) in(hhh/jvIH)su(hvGF)lae(fhGFh) (;)

Reges Tharsis

R e-ges Thar-sis * et in- su- lae

1.1.4 Gabc notatie met eigen aanduidingen en een optie van de 'engraver' scaling factor 30 *

Plaats volgende vier lijnen in de engraver kies scaling factor=30 en druk 'submit'

name: Reges Tharsis;

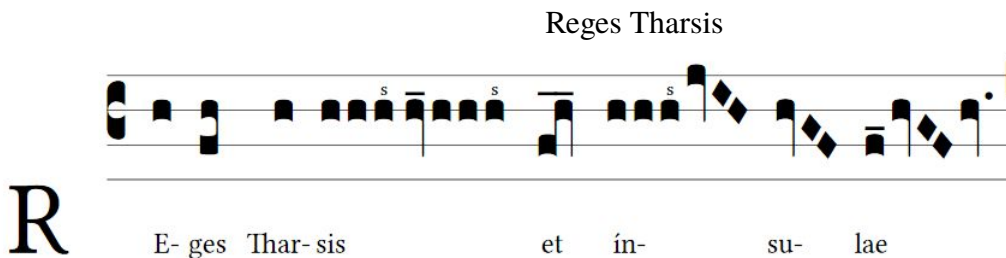
%o%

(c3)RE(h)ges(fh) Thar(h)sis(hhh[cs:s]//hv_1/hhh[cs:s]) et(fq_h_)

ín(hhh[cs:s]jvIH)su(hvGF)lae(f_1hvGFhv.) (,)

Hier het resultaat van de pdf :

Reges Tharsis

R E- ges Thar- sis et ín- su- lae

De optionele aanduidingen : cs:... - _ en _1 p10 en 33 van deze gids

Het plaatsen van horizontale episemata op p253 van de GregorioRef.pdf (zie website p51).

De scaling factor is een van de opties van de 'engraver' : zie p16 en vlgd.

Let op, bij verhoging van de scaling factor worden de noten groter.

Hierdoor wordt de zicht- en de leesbaarheid beter.

Oefen ook met andere opties van de Gregorian Chant Engraver.

Gebruik 'de engraver' (zie hieronder) om de juistheid van uw gabc notaties te controleren.

[Engraver](#)

(<http://run.gregoriochant.org/cgi/process.pl>)

>

1.1.5 Copy van Reges Tharsis uit de GT 58 met bijhorend gabc bestand

Ps. 71, 10. 11

OF. V
RBCKS
E51

Eges Tharsis * et ín- su- lae mú-
ne- ra óf- fe- rent : reges A- rá- bum et Sa-
ba do- na ad- dú- cent : et ad-o-
rá- bunt e- um omnes re- ges ter- rae,
o- mnes gen- tes sér- vi- ent e- i.

name: Offertorium Reges Tharsis;

commentary: Ps71,10.11;

annotation: Of. V;

%%

(c3)RE(h)ges(fh) Thar(h)sis(h/h/h/hv./h/h/h) *(,)
 et(fh) ín(h/h/h/jvIH)su(hvGF)lae(fhGF/h.) (;)
 mú(d!ef//ivHG)(z)ne(hVggfg)ra(g_f) óf(gxdf!gvFE)fe(fVeede)rent:(ed.) (:)
 re(f)ges(e) A(ef!gvvf)ra(ef!hhvFE)bum(feed.) (;)
 et(de) Sa(f)(z)ba(hig/hvFE./hig/hvFEed.) (;)
 do(fh/h'h/hi)na(i) ad(hhh)dú(hijvIH'G/hvGFg)cent:(gf.) (:)
 et(hf) a(h)do(hi)(z)rá(iv.hih/he)bunt(fhg) e(h_g)um(hig'/hvFD.) (;)
 o(df)mnes(f_e) re(f/hhh)ges(f_e) ter(egFEfe)rae,(e.) (:)(z)
 o(f/hih/h'h)mnes(ef/g_f) gen(f/hih/h'h)tes(ef/g_f) (;)
 sér(fh/i_1h)vi(gxf/h/hf/ge)ent(de/fhf) e(gx/egFE/fd)i.(d.) (::)

In dit gabc-bestand kom je 4x een '!' uitroepteken tegen.

Dit uitroepteken doet de volgende hogere noot naar RECHTS opschuiven.

Doch is dit '!' niet steeds nodig, want het programma weet doorgaans waar de kwadraatnoten moeten staan.

Vergeet bij de gabc notatie nooit een spatie na een woord te plaatsen om een hyphen (-) te vermijden.

Test steeds uw gabc-bestand in de 'engraver' .

OFFERTORIUM REGES THARSIS

Of. V

R Eges Tharsis et ín- su- lae mú-
 ne- ra óf fe- rent: reges A- ra- bum et Sa-
 ba do- na ad-dú- cent:

Hieronder de 3 eerste regels gabc notatie van Reges Tharsis.

Sommige noten zijn gewijzigd volgens de neumaanduiding.

Zie 3de regel: mu(DEF, hier met verlenging) ipv 'd!ef'. D_E_F_ = DEF__ - het uitroepteken is niet nodig.

Zo geeft dqe(6de regel) een pes quadratum weer in kwadraatnotatie. hs geeft een strofa weer.

Op de volgende pagina zijn eveneens wijzigingen aangebracht, tracht ze te ontdekken.

Zie 'summary' p33.

name: Offertorium Reges Tharsis;

annotation: OF-V;

```
%6%6
(c3)RE(h)ges(fh) Thar(h)sis(hshshs_12hv_12/hshsh_1) et(fqh__)
ín(hshsh_1jvIH)su(hvGF)lae(f_1hvGFhv.) (,) mú(D_!E_!F_ivHG__) (z)
ne(hVggofg)ra(g_f) >> Let op: D E F ruitnoten vervangen d!ef
óf(gxDf_!gvFE_04)fe(fVeeode)rent:(ed_) (:)
re(f)ges(e) A(ef!gvggF_04)ra(ef!hhFE)bum(feeod.) (,)
et(dqe_) Sa(f)(z)ba(hig/hvFE./hig/hvFEeod.) (;)
do(fqh/hshs/hsi)na(i)
ad(hshshs)dú(hi!jvIHG/hv.GFg)cent:(gf__) (:)
```

0 plaatst het episema onder de noot

1 plaatst het episema boven de noot

2 vermijdt het aaneenkleven van het episema met het volgende episema(unisono)

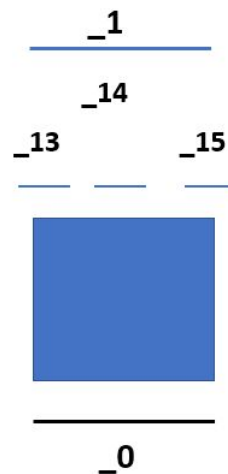
vb.(h_12h_12) op sis

3 gebruik een smal episema, afgelijnd links

4 gebruik een smal episema, afgelijnd midden

5 gebruik een smal episema, afgelijnd rechts
(z) is einde regel

het '!' uitroepteken verplaatst de noot naar rechts.

1.1.7 Of Reges Tharsis - met wijzigingen en met vertaling op de 2de lijn

OF. V

R E- ges Thar- sis et ín- su- lae mú-
Vorsten van Tharsis van verre kusten bieden

ne- ra óf fe- rent: re- ges A ra- bum et Sa-
geschenken aan Arabische heersers en Etiopen

ba do- na ad- dú- cent: et a- do-
brenge[n] gifte[n] aan Hem huldige[n]

rá- bunt e- um omnes re- ges ter- rae, *
alle vorste[n] der aarde

o- mnes gen- tes sér- vi- ent e- i.
alle volkeren diene[n] Hem

```
(c3)RE[Vorsten van Tharsis](h)ges(fh)Thar(h)sis[/](hhh[cs:s]//hv_1/hhh[cs:s])
et[van verre kusten](fq_0h_1)ín(hhh[cs:s]jvIH)su(hvGF)lae[/](f_1hvGFhv.)(,)
mú[bieden geschenken aan](D_14!E_14!F_14iv_14H_14G_14)(z)
ne(hVggoFgv.)ra(g_f_)óf(gxDF_!gvFE_04)
fe(fVeeoDev.)rent:[/](ed_)(;)
re[Arabische heersers](f)ges(e)A(EF!GvGgF_04)ra(EF!HHFE_)bum[/](feeo.)(,)
et[en Etiopen](dqe_)Sa(f)(z)ba[/](hig/hvFE_04//hig/hvFEe[cs:s]d)(;)
do[brenge[n] gifte[n] aan](fh/h[ub:1;3mm]h/hi)na(i_14)
ad(hhh[cs:s])dú(H!I!jvIH_13G_15hv.GFgv.)cent:[/](gf_)(;)
et[Hem huldige[n]](hf)a(h)do(hi)(z)rá(iv_14hih_0h_1e)bunt(fhg)
e(h_g_)um[/](highFD_)(;)o[alle vorste[n] der aarde](df)mnes(f_e_)
re(f/hhh[cs:s])ges(f_e_)ter(e_1gvFEfe)rae,[/](e.)*(z)
o[alle volkeren diene[n] Hem](f_1/hih/hh[cs:s])mnes(EF/g_f_)
gen(f_1/hih/hh[cs:s])tes(EF/g_f_)(;)
sér(FH/i_h_)vi(gxf/hh[cs:s]f/ge)ent(DE/fhf)e(gxe_1/gFEfd)i.[/](d)(:)
```

Hierboven zijn talrijke wijzigingen aangebracht:

Het zijn codes, die aangebracht worden voor een manier van zingen. Het zijn boogjes, koortekens, verlengingstekens, wijziging van de nootvorm. Wanneer je het wenst, kan je deze tekens weglaten, en de nootvorm herstellen. Je kan zelf andere aanduidingen maken en controleren in de 'engraver'. Zo blijken de uitrooptekens niet nodig op 3de en 4de regel, maar geven ook geen foutmelding. Zie p33 summary en in de 'engraver-website' onder Resources: 'one-page summary'.

Tekst[vertaling](gabc|nabc).....tekst[/](gabc|nabc):

Start de vertaaltekst direct na de 1ste letgr [vertaaltekst] en wanneer de vertaling is uitgewerkt plaats [/] gewoonlijk na de laatste letgr van het te vertalen gedeelte.

Het druktype van de vertaaltekst kan je enkel bepalen, als je werkt met gregorio op uw PC geïnstalleerd. (z) duidt op het einde van de regel.

1.1.8 Werken met 'gregobase'

Open de volgende website

Deze bevat de database, 'Gregobase' genaamd :

<https://gregobase.selapa.net>

GregoBase
A database of gregorian scores

Scores Participate Todo About Summary of GABC Login Please fix

Offert.
5.
Reges Tharsis, et in- su- læ mú- ne-
ra óf- fe- rent: reges A- ra- bum, et Sa-
ba do-na addú- cent: et a-do-
rá- bunt e- um omnes re- ges ter- ræ:
o- mnes gen- tes sér- vi- ent e- i.

Reges Tharsis

Version
• Dominican

Usage
• Offertorium ■

Sources
• Graduale O.P. (Suarez). Dominican. 1950. p. 45

Download
• GABC
• PDF
• EPS
• PNG

History
• Dec 29, 2014: Added to the database (Andrew Hinkley) ?
• Original transcriber: Andrew Hinkley

of--reges_tharsis--dominican.gabc openen

U hebt gekozen om het volgende bestand te openen:

of--reges_tharsis--dominican.gabc
van het type: Text Document (453 bytes)
vanaf: https://gregobase.selapa.net

Wat moet Firefox met dit bestand doen?

Openen met Notepad++ : a free (GNU) source code editor

Bestand opslaan

Dit vanaf nu automatisch doen voor dit type bestanden

OK Annuleren

In plaats van uw gabc-bestand zelf te maken, vind je ze bijna allemaal hier kant en klaar. onder het tabblad 'scores' van Gregobase . Download het of open het met 'notepad' of een andere niet-formatterende tekstverwerker.

Nadien kan je dit gabc-bestand aanpassen aan uw wensen.

Als je dit bestand in de 'engraver' plaatst krijg je een partituur in PDF-formaat.

1.2 Gabc en Nabc codes

letgr(gabc|nabc)letgr(gabc|nabc)

1.2.1 Tekst, gabc en nabc(neumcode-SG) van Reges Tharsis

Tekst, gabc met verneuming en nabc(neumcode-SG)

name: Of.Reges Tharsis;
commentary: Ps.71,10.11;
user-notes: GT 58 - Epiphania Domini ;
annotation: OF. V;
nabc-lines: 1;

%%

```
(c3)RE(hV>|vi>lsl2lsi6)ges(fqh|pelsm2)
Thar(h|vilse4)sis(hsss|///ts-hk|hv|///vi-hklse2|hsss|///ts-hm) *(,)
et(fqh|peSlsi8) ín(hsss|ts-|jvIH|cihhsl2lsc3)
su(hvGF|ci)læ(fhGFh|vippt1su2lse7vihg) (;)
```

Of.Reges Tharsis

GT.58 - In Epiphania Domini

Ps. 71, 10. 11

OF - V

R E-ges Thar-sis * et ín su- læ

De kwadraatnoten van **-ges** kloppen niet met de neum(de q in fqh), zie notatie, maar wel met **(et)**

Tekst, gabc zonder verneuming en nabc(neumcode-SG) van Reges Tharsis

R E-ges Thar-sis * et ín su- læ

nabc-lines: 1;

%%

```
(c3)RE(h|vi>lsl2lsi6)ges(fh|pelsm2)
Thar(h|vilse4)sis(hhh|///ts-hk|hv|///vi-hklse2|///hhh|///ts-hm) *(,)
et(fh|peSlsi8) ín(hhh|ts-|jvIH|cihhsl2lsc3)
su(hvGF|ci)læ(fhGFh|vippt1su2lse7vihg) (;)
```

Let-op ! Voor de neumcodes van St Gallen zie p37-40

In de hoofdigen: nabc-lines: 1; toevoegen .

Na de tekst noten en neumen samen tussen haakjes.

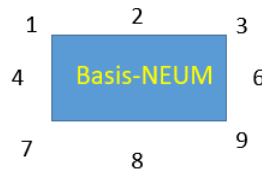
En tussen de noten en de neumen een verticale lijn' |' .

De schuine '/' worden hier gebruikt om te beletten dat de neumen in mekaar haken.

1.2.2 Volledige tekst, gabc en nabc(neumcode-SG) van Reges Tharsis

ffertorium Reges Tharsis - tekst(gabc|nabc)

name: Offertorium Reges Tharsis;
 commentary: Ps.71,10.11;
 user-notes: GT 58 - Epiphania Domini ;
 annotation: OF. V;
 nabc-lines: 1;
 %%


```
(c3)RE(hV>|vi>lsl2lsi6)ges(fh|pelsm2) Thar(h|vilse4)
sis(hsss|///ts-hk|hv|///vi-hklse2|//hsss|///ts-hm) *(,) et(fqh|peSlsi8)
ín(hsss|ts-ljvIH|cihhlsl2lsc3)su(hvGF|ci)læ(fhGFh|vippt1su2lse7vihg) (;)
mú(d!efivHG|vippt3sut2lsi7lsl2lst6)(z) ne(hggofg|cl!prvihu)ra(gf|cl-)
óf(gxdf!gvFE|vihppt2su2lsi7lsm2lsc3)fe(feeode|cl!prvihh)rent:(ed|cl-lst2) (:) re
(fV>|vi>lsl9)ges(e|ta) A(ef!gvfg|tgp2lse7)ra(ef!hhvFE|tgS3pp2)
bum(feeod|cl!pilst3) (,) et(dqe|peSlse7lsm2) Sa(f|vi)(z)ba(hig|//hvFE|
toS2lsal7|//vihisu1sut1lsi2|/highvFE|/toS2hhsl1/ciS1lsi2|eod|//pilst2) (;)
do(fqhhsssi|peSlss4lsm7ts-hivihlss2)na(i|/vilse1)
ad(hsss|tslsi2)dú(hi!jvIHG|vihmpp2su1sut2lst8|hvGFg|ci-vi)cent:(gf|cl-) (:)
et(hf|cllsl2) a(h|vi)do(hi|pe)(z)rà(ivhieh|vi-toS2hhsl7clM-hhlst2lsi8)bunt(fhg|to>1)
e(hg|cl-lss9)um(highvFD|to!ciGlsi3lsi9) (;)
om(dqf|peSlsi7lss2)nes(fe|cl-) re(f!hsss|vi-//ts>hh)ges(fe|cl-lst2)
ter(egFEfe|vippt1su2lse7cl)ræ,(e|ta) (:)(z)
Om(f|vi-lsal1|//|//hih|//toS2hilsx8lsp2lst3|//hshs>|//ds>hilss6) nes(ef/gf|//sf-)
gen(f!hihshs>|tohhppt1lse7ds>lss6)tes(ef/gf|sf-) (;)
ser(fh/ih|//cl>ppt2lse7lsi6)vi(gxf!hhf|//tghppt1|ge|clhilsc3lsi8)
ent(de/fhf|to>pp2lsi7) e(gxegFE|vippt1su1suw1lsc3|fd|cl)i.(d|ta) (::)
```

In dit gabc-bestand zijn er kwadraatnotaties, die afwijken van de normale kwadraatvorm en die een 'verneumde' vorm aannemen, afhankelijk van de neum die er bijhoort.

De litterae significativae rondom afb. Basis-NEUM hebben een plaatsnummer.

Op de 1ste regel heeft het littera significativa 'levare' plaats 2 (lsl2)- 'iusum' plaats 6 (lsi6).

Deze litterae worden onmiddellijk na de neumbenaming geplaatst.

Om neumen horizontaal op te schuiven naar RE gebruikt men een of meerdere ' '. Naar LI '“'.

De neumen kunnen hoger of lager gezet worden via een fictieve toonladder

van a-m,n en p, hf=default. h=height komt voor de ls plaats, onmiddellijk na de neum.

Bij lange neumen doe je best een alternerend splitsen van kwadraatnotatie en bijhorende neum.

Neem vi van servient :noot|neum|noot|neum-> gxf!hhf|//tghppt1|ge|clhilsc3lsi8 ->

gxf!hhf is een kwadraatnotatie: op plaats g(si) staat een mol, op f(la) een gewoon punctum.

Het uitroepteken '! ' doet de volgende noot naar rechts opschuiven, do op plaats h, dan hf(dola).

Bij dit groepje hoort de neum trigonum praepunctum1, geplaatst na een 'l' tgppt1,

neum, die voor de duidelijkheid, op een ietwat hogere(hi) relatieve hoogte geplaatst wordt.

De '///' betekent dat de neum naar rechts opschuift; dikwijls wordt dit 'post hoc' beslist.

Na een tweede 'l' volgt opnieuw een nootgedeelte en dan na 'l' de neumcodes :

Schuif 'ge '(si mol,sol) op met ' ' naar Rechts,na 'l' zet de 'cl' clivis op de relatieve hoogte 'hi' en tenslotte twee litterae :celeriter op plaats 3 en iusum op 8.

De Sierletter van offertorium maak je met een template p.25. >

Offertorium Reges Tharsis

GT.58 - In Epiphania Domini

Ps. 71, 10. 11

OF - V

R E- ges Tharsis * et ín- su- læ mú-
 ne- ra óf- fe- rent: re- ges A- ra- bum et Sa-
 ba do- na ad- dú- cent: et a- do-
 rá- bunt e- um omnes re- ges ter- ræ,
 Om- nes gen- tes sér- vi- ent e- i.

Ps. De gabc notatie van dit gezang staat op voorgaande pagina.

hi   hm

hf

Let in deze code op de relatieve hoogte(a-m, n en p) van de neum HIERBOVEN.

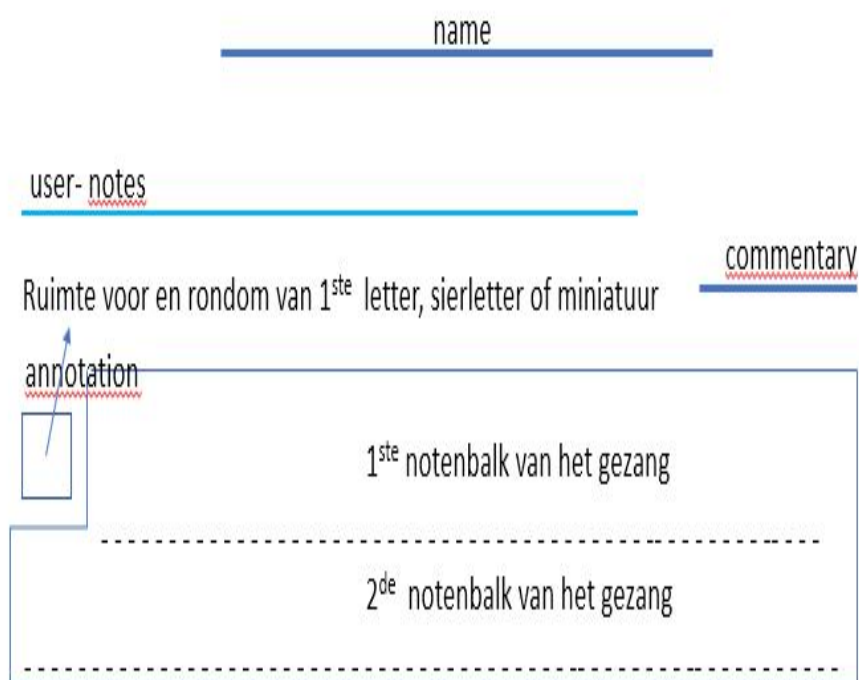
Op p36 geeft de Engelse tekst een betere omschrijving dan de vertaling. Verderop laten we dat ook merken (p28).

De horizontale verschuiving van de neum gebeurt door '/' naar Rechts en naar Links door ''''

Voor de plaats van de ls(litterae significativae) zie afb. 'Basis-Neum' p14.

1.3 De Gregorian Chant Engraver.

1.3.1 Schema van een partituur

The screenshot shows the web interface of the Gregorian Chant Engraver. It features a green header bar with a yellow section on the left and a blue "Resources" sidebar on the right. The main content area is white and contains the following text:

Paste your Gregorio gabc file in the box:

The header lines for *name*, *annotation*, *user-notes*, *mode*, and *commentary* produce markup for the output page.

name: page title
commentary: right-justified text above first line
user-notes: left-justified text above first line
annotation: small text above initial capital
mode: the mode, indicated as an Arabic numeral; it will be displayed as a Roman numeral
(note: only one of *mode* and *annotation* may be used at a time in this system.)

Below this text is a large empty white box for pasting the gabc file. At the bottom of the main area is a list of settings:

- Scaling factor for music: 17
- Lyric font size: 12
- Initial size: 43
- Space above lines: 7mm
- Red staff lines?: N
- Staff line thickness: 10
- Paper size: letterpaper
- Typeface: libertine
- Crop margins: N
- Alternate punctum cavum: N
- Initial style: 1
- Automatic custos: Y

A "Submit" button is located at the bottom of the settings list.

Resources

- [gabc tutorial](#)
- [gabc reference](#)
- [one-page summary](#)
- [demo video](#)

Engraver

Plaats in het lege venster uw 'gabc' en klik op 'submit' . De 'Server' zendt je een partituur in PDF-formaat.

1.3.2 De hoofddingen of wat aan het gezang voorafgaat

Hoofddingen voor het gabc bestand

hoofdding :	beschrijving ;
name :	naam van het gezang ;
commentary :	bijbelse oorsprong van de tekst ;
user-notes :	boek en dag van het gebruik;
annotation :	liturgische plaats en modus; ^a
mode :	de modus;

^aofwel annotation ofwel mode gebruiken

Elke hoofdding begint met kleine letter en eindigt op een dubbel punt: de beschrijving eindigt op een ;

voorbeeld 'gabc' met hoofddingen

```
name: Offertorium Reges Tharsis;
commentary: Ps.71,10.11;
user-notes: GT 58 - Epiphania Domini ;
annotation: OF. V;
%o%o (c3)Re(h)ges(fh) Thar(h)sis(hhh/hv/hhh) et(fh) in(hhh/jvIH)su(hvGF)lae(fhGFh) (::Z)
```

Open de items Resources' rechts boven : ze bevatten interessante info.

Plaats in het lege venster uw 'gabc' met of zonder hoofddingen, klik 'submit' : 'pdf' met partituur volgt

1.3.3 Kies hier de optie(s) , die het uitzicht van het gezang wijzigen

1.3.4 Lijst en uitleg van de opties die de 'engraver' aanbiedt.

Opties voor de 'engraver'

optie	beschrijving
Scaling factor	grootte van de noot in pt
Lyric font size	grootte van de latijnse tekst in pt
Initial size	grootte van de 1ste letter in pt
Space above line	wit gedeelte boven de notenlijn in mm
Red Staff line	de lijnen worden rood aangekleurd
Staff line thickness	de dikte van een lijn in pt
Paper size	a4,a5,letterpaper(keuzelijst)
Typeface	druklettertype(keuzelijst)
Crop margin	bij y zijn er geen margins
Alternate cavum punctum	wijziging van het cavum punctum
Initial style	ruimte 1ste letter - if=0 gn aparte 1ste letter *
Automatic custos	Ja of neen(manueel)

^a=gresetinitiallines p28

Tot nu toe kan men, wat de non-diastematische neumen betreft, enkel deze van St Gallen afdrukken met de 'engraver'.

Maar met TexLive op uw PC kan men ook deze van Laon afdrukken(zie p41).

1.3.5 Foutmeldingen

Bij gebruik van de engraver, kan je een foutmelding(zie afb.) krijgen ipv een partituur. **Vooral de eerste regels in de foutmelding kunnen een 'hint' geven. Meestal is wat volgt, de oorzaak.**

1. Een schrijffout van noot of neumcode, een character gebruiken, die geen code is.
2. Vergeten: %% in het begin van de gabc notatie.
3. Een '(' of ') ' teveel of te weinig bij de notenaanduiding na de tekst.
4. Een '|' vergeten als scheiding tussen noten en neumen.
5. Bij gebruik van hoofddingen, een : of ; vergeten of de 1ste letter van de hoofdding is niet klein.^a
6. Gabc notatie schrijven in een formatterende tekstverwerker, zoals 'WORD' bv.
7. Kopieren van pdf naar de engraver geeft soms fout oww overdracht van formatterende tekens.
Let op: schrijf uw notaties en codes in een niet-transformerende teksverwerker.

---

^acfr regels hoofddingen

Telkens je een gabc-bestand in de engraver plaatst moet je voorafgaand aan de noten %% plaatsen.

Na dit teken volgt tussen haakjes(de sleutel)

dan de eerste lettergreep tekst, gevolgd tussen haakjes(de notencode).

Na een woord volgt een spatie. Zet op het einde van het gezang een pauzeteken(summary p33), (::) ook tussen haakjes.

Nog voorafgaand aan dit teken(%%) vermeld je best in de hoofddingen:

de naam van het gezang, strikt genomen niet nodig voor het gabc bestand. Zie opties engraver.(p18)

%%

```
(c3)RE(h|vi>ls12lsi6)ges(fh|pelsm3)
Thar(h|vilse4)
sis(hshshs>hv//hshshs>|dsstSvi-
lse1dsstS) *(,)
et(fqh<|peSlsi7)
* -->in((hshshs>jvIH|dsstScihhls12lsc3)
su(hvGF|ci)læ(fhvGFh|vippt1su2lse7vihg) (;)
mú(d!efivHG|vippt3sut2lsi7ls12lst6)
ne(hggofg|cl!pivihh)ra(gf|cl-)
óf(gxdf!gvFE|vihppt2su2lsi7lsm2lsc3)
fe(feeode|cl!pivihh)rent:(ed|cl-
lst2) (:)
```

>

De foutmelding duidt '(' aan : Zie na *-> in

1.3.6 Partituur gemaakt met de 'engraver'

Offertorium Reges Tharsis

GT 58 - In Epiphania Domini

Ps. 71, 10. 11

OF - V
R Eges Tharsis et in- su- lae mú-
 ne- ra óf- fe- rent: reges A- ra- bum et Sa-
 ba do- na ad- dú cent: et ado-
 rá- bunt e- um omnes re- ges ter- rae, *
 o- mnes gen- tes sér- vi- ent e- i.

```
%%
(c3)RE(h)ges(fh)
Thar(h)sis(h[ob:1;6mm]hh//hv_1/h[ob:1;6mm]hh)
et(fqh_) in(h[ob:1;6mm]hhjvIH)
su(hvGF)lae(f_1hvGFhv.) (,)
mú(D_!E_!F_ivHG_)(z)ne(hVggoFgv.)ra(g_f_)
óf(gxDF_!gvFE_04)fe(fVeeoDev.)rent:(ed_) (:)
re(f)ges(e) A(EF!GvGgF_04)
ra(EF!HHFE_)bum(feeoD.) (,)
et(dqe_) Sa(f)(z)
ba(hig/hvFE_04//hig/hvFEE[cs:s]d) (;)
do(fh/h[ob:1;3mm]h/hi)na(i_14)
ad(hhh[cs:s])dú(H!I!jvIH_13G_15hv.GFgv.)
cent:(gf_) (:) et(hf)
a(h)do(hi)(z)rá(iv_14hih_0h_1e)bunt(fhg)
e(h_g_)um(highFD_) (;)
o(df)mnes(f_e_) re(f/h[ob:1;6mm]hh)ges(f_e_)
ter(e_1gvFEfe)rae,(e.) *(:)(z)
o(f_1/hih[ob:1;6mm]hh)mnes(EF/g_f_)
gen(f_1/hih[ob:1;6mm]hh)tes(EF/g_f_) (;)
sér(FH/i_h_)vi(gxf/h[ob:1;3mm]hf/ge)
ent(DE/fhf) e(gxe_1/gFEfd)i.(d) (::)
```

>

name: page title
commentary: right-justified text above first line
user-notes: left-justified text above first line
annotation: small text above initial capital
mode: the mode, indicated as an Arabic numeral; it will be displayed above the first line of music (note: only one of *mode* and *annotation* may be used at a time in

```
name: Offertorium Reges Tharsis;
user-notes: GT58 - In Epiphania Domini;
commentary: Ps.71,10.11;
annotation: Of - V;
%%
(c3)RE(h)ges(fh) Thar(h)sis(h[ob:1;6mm]hh//hv_1/h[ob:1;6mm]hh)
et(fqh_)
in(h[ob:1;6mm]hhjvIH)su(hvGF)lae(f_1hvGFhv.) (,)
mú(D_!E_!F_ivHG_)(z)ne(hVggoFgv.)ra(g_f_)
óf(gxDF_!gvFE_04)fe(fVeeoDev.)rent:(ed_) (:)

```

Scaling factor for music: 17
 Lyric font size: 12
 Initial size: 43
 Space above lines: 7mm
 Red staff lines? N
 Staff line thickness: 10
 Paper size: a4paper
 Typeface: libertine
 Crop margins: N
 Alternate punctum cavum: N
 Initial style: 1
 Automatic custos: Y

Submit

Bij wijze van oefenen :

Sleutel naar believen aan deze gabc notatie

en vergelijk met de gabc notatie op p9

Zie voor het koorteken 'boog' in one-page summary 'resources engraver'.

Gregorio op eigen PC

Installatie van 'gregorio' op uw PC en configuratie van de editor - p23-24

Wat is een 'template' en wat zijn 'packages' ? - p25-27

De plaats van de 'gregoriotex' package in de template - p28-29

Het resultaat na activeren van deze template - p30-31.

Hoofdstuk 2

Werken met Tex en gregoriotex op eigen PC.

Om met gregorio op uw pc te werken, zonder hulp van de Chant Engraver, moet je TexLive op uw Pc installeren en werken met een 'Template'.
Dit is een stramen om een gabc-bestand in te plaatsen.

Ziehier een eenvoudige 'Template'

```
% !TEX TS-programma = lualatex - !TEX encoding = UTF-8
% Dit is een template van een LuaLaTeX document voor een gregorio partituur.

\documentclass[a4paper,12pt]{ article }
\usepackage{ fontspec }
\usepackage{ gregoriotex }
% start het document
\begin{document}
%commando's vereenvoudigen
\newcommand{\cent}[1]{\begin{center}{#1}\end{center}}
\newcommand{\links}[1]{\begin{flushleft}{#1}\end{flushleft}}
% De titel
\cent{\begin{LARGE}{Offertorium Reges Tharsis}\end{LARGE}}
\gresetgregoriofont [op]{ greciliae }
\grechangestaffsize {17}
\grechangestyle { initial }{ \fontsize {43}{43} \selectfont \relax }
% spatie rond de initial.
\grechangedim{ beforeinitialshift }{3.2mm}{scalable}
\grechangedim{ afterinitialshift }{3.2mm}{scalable}
% We zetten Of en V boven de initial- annotation in gabc file is nu van geen tel
\greannotation{\small \textbf{OF – V}}
\links{\small GT 58 – In Epiphania Domini }
% We typen tekst in de RE bovenhoek van de partituur:
\grecommentary[5mm]{\emph Ps. 71, 10. 11}
% nu voegen we de gabc file toe.
\gregorioscore[a]{gabc/RT_E2}%naam van een gabc-bestand,zonder extensie .gabc.
\end{document}
```

Op de volgende pagina's : de installatie van Tex Live op uw PC.

2.1 Tex op uw PC installeren

2.1.1 Installatie onder Windows

<http://gregorio-project.github.io/installation.html>
<http://gregorio-project.github.io/installation-windows.html>

1. TeXLive 2019 installeren :

Klik in deze website op ' the official ' site en

Unzip het gedownloadde bestand = install-tl.zip->3 opties

Kies voor de eerste optie (meest eenvoudige -neemt 4GB): install-tl.bat
(Schakel best op voorhand ANTIVIRUS progr uit.)

En zeg "yes de ganse tijd vd installatie (duurt +-2h)

Als TeXLive geïnstalleerd is, HERSTART de PC.

2. TeXlive 2019 bevat reeds gregorio versie 5.2

3. Om gregorio te gebruiken heb je een 'Editor nodig. TeXLive
bevat zo één=TeXWorks. In uw programmabestand open TeXWorks.

Zoek luatex op in uw map texlive.

Kies Edit->voorkeuren->typesetting->LuaLaTeX

(+se) bijzetten in onderste venster en druk

"+": first is --shell-escape, second is \$synctexoption, third is \$fullname.

Druk op Ok. Dan Restart TeXWorks.

4. Situeer 'gregorio' programma in uw map texlive.

5. Configureer het zoals luatex.

Om een partituur te maken :Open TeXWorks en vink LuaLateX+se aan in Typeset.

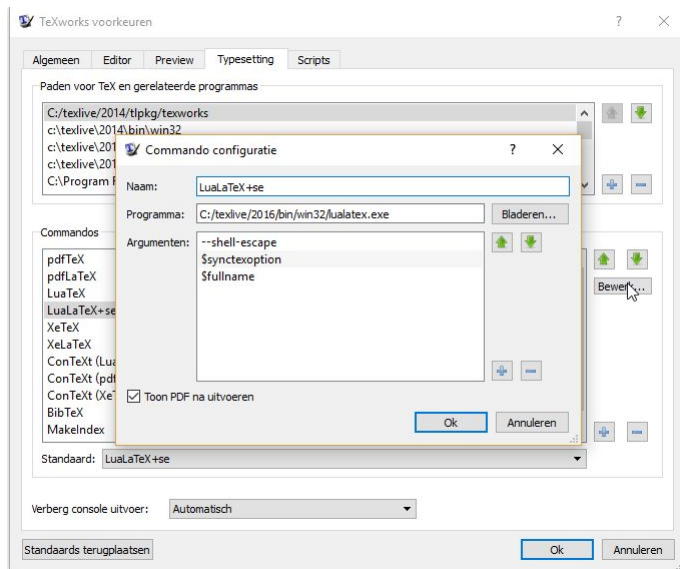
Kies de template(p22) en wijzig het commando : `\gregorioscore[a]{gabc/naam}`,
waarbij 'gabc' de naam is van de map, waarin je uw gabc bestanden bewaart.

De extensie '.gabc' na de naam (naam.gabc) moet niet vermeld worden.

Plaats deze template in de editor 'TeXWorks' en sla deze op in uw werkmap.

Klik dan in de editor op de groene pijl. Uw TeX bestand (template) wordt

gecompileerd en maakt uw partituur in PDF-formaat. (p25 en 30.)

2.1.2 Installatie onder MAC

OPEN DE VOLGENDE WEBSITE

<http://www.tug.org/mactex/index.html> Download de MacTex-2019 Distributie. Eens de file(4Gb) is gedownload, klik 2x op MacTeX.pkg om de installatie te beginnen. TexLive zit in deze installatie, alsook LATEX en gregoriotex. De versie gregorio 5.2 van 2019 inclusief. Kies TexShop als 'Editor'. De configuratie is reeds gebeurd. Wanneer je een versie van 'gregorio' download, die niet is geleverd met bovengenoemde download van MacTex, dan moet je wel TexShop bijwerken. Bij de geleverde gregorioversie(zie /gebruikers/gedeeld/gregorio/contrib/TexShop) Hier staat de file : lualatex+se.engine, kopieer deze file naar /bibliotheken/TexShop/Engines. De volgende keer bij het opstarten van TexShop zal deze file 'lualatex+se.engine' in de droplist staan. Zie ook URL : <https://gregorio-project.github.io/configuration-texshop.html>

2.1.3 Installatie onder Linux(Ubuntu)

Er zijn verschillende manieren.

<https://www.tug.org/texlive/acquire-netinstall.html>

of typ in uw browser: installatie Texlive via ppa

Installeer TexLive via PPA(personal package archive). Typ in Terminal:

```
sudo add-apt-repository ppa:jonathanf/texlive
```

```
sudo apt update
```

```
sudo apt install texlive-full
```

Installeer de 'EDITOR' TexWorks als volgt:

```
sudo apt update $$ sudo apt install texworks
```

De configuratie van TexWorks :

Open TexWorks.

Kies bewerken—voorkeuren—typesetting

1. Lualatex : kies in command lualatex en open bewerken.

Schrijf als programmaam:lualatex+se.

Zoek in bladeren naar de locatie van het bestand lualatex .

Gewoonlijk te vinden in usr—bin en klik het aan.

Druk dan op + en schrijf --shell—escape druk ok.

Je ziet in het venster het volgende:

—bovenaan --shell—escape

dan \ \$ syntexoption

dan \ \$fullname

Onderaan naast 'Standaard' in het venster staat dan lualatex +se .

2. gregorio :Kies in command gregorio, indien niet in de lijst .

Open bewerken en zet gregorio als programmaam—dan bladeren.

Zoek de locatie van gregorio , gewoonlijk in usr local bin en klik het .

Druk dan op + en schrijf in het venster : --shell—escape.

Sluit TexWorks en start opnieuw. De editor is nu klaar voor de template .

>

2.2 Bespreking van een template

```
% !TEX TS-programma = lualatex- !TEX encoding = UTF-8
% Dit is een template van een LuaLaTeX document voor een gregorio partituur.

\documentclass[a4paper,11pt]{ article } % default is 10pt
\usepackage[dutch]{ babel}% start met 'package' laden
\usepackage{ fontspec }
\usepackage{ graphicx } % ondersteunt commando en opties voor afbeelding(includegraphics)
\usepackage{ color }
\usepackage{ gregoriotex } % package owv gregorio
\usepackage{ fullpage } % verkleint de marges
\begin{ document}% hier start het document
\pagestyle{ empty }
%vereenvoudig de commando's
\newcommand{\rood}[1]{\textcolor{red}{#1}}
\newcommand{\zwart}[1]{\textcolor{black}{#1}}
\newcommand{\cent}[1]{\begin{center}{#1}\end{center}}
\newcommand{\links}[1]{\begin{flushleft}{#1}\end{flushleft}}
% laad druktypes
\input AnnSton.fd% cfr druktypes van Latex
\input Acorn.fd
\newcommand\initfamily{\usefont{U}{Acorn}{x1}{n}}
\newcommand\yourfont{\usefont{U}{AnnSton}{x1}{n}}
% De titel
\links{\begin{small}\textbf{Of.}\rood{R}\zwart{eges Tharsis}}\end{small}}
\cent{\LARGE{\begin{yourfont}\rood{O}\end{yourfont}}\zwart{ffertorium Reges Tharsis}}
```

Kies hierna als nabcfont 'gregall' of 'grelaon' met de grootte 10

```
\gresetnabcfont{ gregall }{10}%cfr gregorioNabcRef.pdf
\gresetgregoriofont [op]{ greciliae }%cfr gregorioRef.pdf
\grechangestaffsize {19}% 17 is de grootte van Solemnnes
\gresetbarspacing{ new } %ipv gresetbarspacing(old)
\grechangedim{ maxbaroffsettextleft }{0 cm}{scalable}%
\vspace{0.2cm}
% Zet spatie voor en achter de initial.
\grechangedim{ beforeinitialshift }{3.2mm}{scalable}
\grechangedim{ afterinitialshift }{3.2mm}{scalable}
% Kies het druktype van de 'initial' met grootte.
\grechangestyle{ initial }{ \initfamily \fontsize {36}{36} \selectfont \color {red}}
%IN DE PLAATS VAN DEZE INITIAL KAN MEN OOK EEN MINIATUUR PLAATSEN- PAG 29
% Bepaal de lijnkleur-'red' is rood 'black' voor zwart-default=zwart.
\gresetlinecolor {black}
% Zet OF en V boven de initial- annotation in gabc file telt nu niet meer
\greannotation{ \small \textbf{OF – V}}
\links{ \small GT.58 – In Epiphania Domini – \today}
% We typen tekst in de RE bovenhoek:
\grecommentary[8mm]{\emph Ps. 71, 10. 11}% 8mm boven de notenbalk
% Voeg nu de gabc file in.
\gregorioscore [a]{gabc/RT_N26}% zie nota over gregorioscore P.28,29
\cent{ \greseparator {2}{20}}
\end{ document }
```

PARTITUUR op p.30

2.2.1 De preamble

```
% !TEX TS-program = lualatex- !TEX encoding = UTF-8
% Dit is een template van een LuaLaTeX document voor een gregorio partituur.

\documentclass[a4paper,11pt]{ article }
% gebruikelijke packages volgen nu:
\usepackage[dutch]{babel}%gebruik de optie 'dutch' wanneer je hoofdzakelijk deze taal gebruikt
\usepackage{fontspec}
\usepackage{graphicx}
\usepackage{fullpage}
\usepackage{color}
\usepackage{gregoriotex} % owv gregorio
\definecolor {Blue}{rgb}{ 0.3,0.3,0.9 }
\pagestyle {empty}
```

Een Template is een verzameling van commando's = een TeX bestand, dat zich in de 'Editor' bevindt. Na compilatie bekom je een 'pdf'. Om te compileren klik in de 'Editor' op de groene pijl (TexWorks). Dit TeX bestand(template) samen met het gabc bestand, dat zich in dezelfde map bevindt geeft een partituur in PDF-formaat.

Een template bestaat uit twee delen :

Deel 1 : de 'preamble' bevat informatie die voor gans het document gelden.

Deel 2 : het 'document' waarin de nodige commando's aanwezig zijn.

Bij sommige commando's moet de gebruiker de zogenaamde variabelen invullen .

Gewoonlijk staan bovenaan de template , juist boven de preamble twee regels voorafgegaan door een '%' teken

–% !Tex TS-program =lualatex

TS staat voor TexShop, TexWorks en TexStudio en zijn alle drie ' editor '.

Lualatex is het programma(Engine genoemd) dat de uitvoering van de commando's die zich in de template bevinden op zich neemt,met als gevolg een partituur .

–% !Tex encoding=UTF-8 (Unicode TransFormation- 8 bits, best geschikt voor Latijn)

Wat volgt na een '%' teken speelt geen rol in de uitvoering van de texfile.

Eigenlijk begin van de preamble :

\documentclass : is de start van de template. Hier moet je specificeren , wat je gaat doen.

Een artikel , een rapport , een boek. Dus bv **\documentclass{ article }**

na documentclass tussen [ ] opties , zoals : a4paper,12pt(grootte van blad en letter)

% gebruikelijke packages volgen nu:

Elke package is een verzameling van commando's, die in het document

kunnen gebruikt worden. Met de fontspec package kan je gemakkelijk OT en TT druktypes gebruiken .(Open Type en TrueType fonts)

Graphics laat je toe afbeeldingen in uw document te plaatsen .

Kies de optie [dutch] voor package {babel} om uw datum in het Nederlands te zetten , want zonder taalaanduiding wordt in LaTeX Engels gebruikt .

Color laat meer kleuren toe . Fullpage vermindert de marges.

Met Gregoriotex package maakt je een gregoriaans gezang.

\pagestyle {empty} hierdoor worden er geen paginnummers afgedrukt in uw document.

>

2.2.2 Het document en de latex commando's.

DE KLEINSTE TEMPLATE:

```
\documentclass{ article } %- dit is minimum verplicht voor de start - op niveau 'preamble'  
\begin{document} %- hier begint uw eigenlijk 'document'  
Hello world. %- Deze tekst kunt u naar believen wijzigen  
\end{document} %- verplicht einde van het document
```

Deze 4 lijnen in een editor geven bij uitvoering → Hello world
Bespreking van het document:

```
\begin{document}  
%-vereenvoudig commando's  
\newcommand{\rood}[1]{\textcolor{red}{#1}}  
\newcommand{\zwart}[1]{\textcolor{black}{#1}}  
\newcommand{\cent}[1]{\begin{center}{#1}\end{center}}  
\newcommand{\links}[1]{\begin{flushleft}{#1}\end{flushleft}}  
%-invoeren van druktypes  
\input AnnSton.fd%-cfr Latex druktypes  
\input Acorn.fd  
\newcommand{\initfamily}{\usefont{U}{Acorn}{xl}{n}}  
\newcommand{\yourfont}{\usefont{U}{AnnSton}{xl}{n}}  
%- De titel:  
\links{\begin{small}\textbf{Of.}\rood{R}\zwart{eges Tharsis}}\end{small}}  
\cent{\LARGE{\begin{yourfont}\rood{O}\end{yourfont}}\zwart{ffertorium Reges Tharsis}}  
%-LET OP: hierna komen de commando's van gregoriotex, die we bespreken op p28,29.  
\end{document}
```

We bespreken hier de gewone latex-commando's.

1. commando's vereenvoudigen: Macro maken.

Om een lang commando kort te maken bv

```
\begin[center] ... tekst ..\end[center] vervangen door het commando: \cent{ ... }  
\newcommand{\cent}[1]{\begin{center}{#1}\end{center}}
```

Zo ook voor **\links** { ... } = **\begin** { flushleft } .... **\end** { flushleft } door de macro:

```
\newcommand{\links}[1]{\begin{flushleft}{#1}\end{flushleft}}
```

2. In Regular Latex Fonts vind je speciale Druktvnes: oa Acorn.

Om dit type te laden: **\input** Acorn.fd(font definition)

Met een **\newcommand** verkorten we opnieuw de commandolijn.

Na titel volgen de toepassingen van deze 'newcommando's'.

En verder de commando's van gregoriotex.

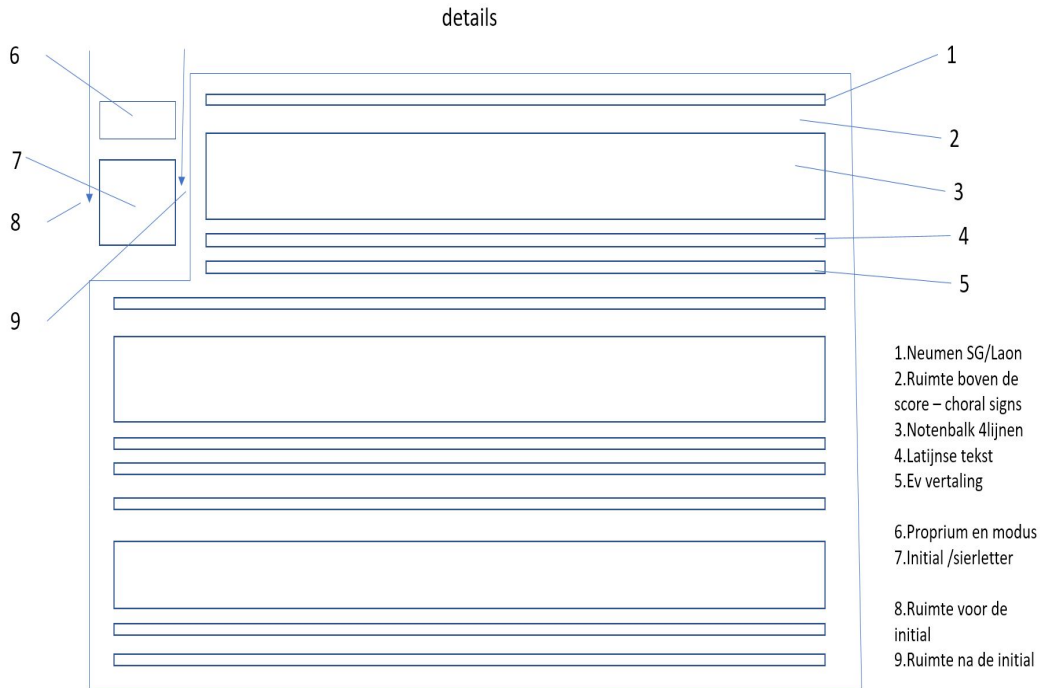
Volgende website bevat de pdf over LaTeX met uitvoerige uitleg over 'preamble' en 'document'

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2d/LaTeX.pdf>—>LATEX Gids

Na een % volgt een opmerking.

Na een \ een commando.

2.2.3 Gregoriotex-commando's voor de partituur

a

```

\gresetnabcfont { gregall } { 10 } %cfr gregorioRef.pdf - Nr.1
\gresetgregoriofont [op] { greciliae } %cfr gregorioRef.pdf
\grechangestaffsize { 19 } %17 is de grootte van Solemnnes
\gresetbarspacing { new } %ipv gresetbarspacing(old)
\grechangedim { maxbaroffsettextleft } { 0 cm } { scalable } %
\grechangedim { spaceabovelines } { 0.5cm } { scalable } %- Nr. 2
% Spatie rond de initial.
\grechangedim { beforeinitialshift } { 3.2mm } { scalable } %- Nr. 8
\grechangedim { afterinitialshift } { 3.2mm } { scalable } %- Nr. 9
% Hier het druktype van de 'initial'. Je kunt ook 43 kiezen ipv grootte 36.
\grechangestyle { initial } { \initfamily \fontsize { 36 } { 36 } \selectfont \color { red } } %- Nr. 7
\gresetinitiallines { 1 } %ruimte voor 1ste letter - default=1 - if=0 geen initial
% We zetten OF en V boven de initial-
\greannotation { \small \textbf { OF – V } } %- Nr. 6
\links { \small GT.58 – In Epiphania Domini }
\grecommentary [8mm] { \emph Ps. 71, 10. 11 } %text in de Re bovenhoek van de partituur:
\gregorioscore [a] { RT_N26 } % tenslotte voegen we da gabc file in - uitleg p29
\cent { \greseparator { 2 } { 20 } }

```

^agregall kan vervangen worden door grelaon cfr p42

<https://github.com/gregorio-project/gregorio/releases>

Open de website hierboven, met de pdf's GregorioRef en GregorioNabRef:

Zie extracten uit GregorioNabRef op p36-40 (StGallen neumen) en op p43-45 (Laon neumen).

Package van `\gregoriotex`

commando	argument	commentaar
<code>\gresetgregoriofont</code>	<code>[op]{greciliae}</code>	druktype van de kwadraatnoten
<code>\grechangestaffsize</code>	<code>{19}</code>	grootte van de noten(Solesmes=17)
<code>\gresetlinecolor</code>	<code>{red}</code>	kleur van de lijnen, default=zwart
<code>\grechangedim</code>	<code>{beforeinitialshift}{3.2mm}</code>	witte spatie voor de initial
<code>\grechangedim</code>	<code>{afterinitialshift}{3.2mm}</code>	witte spatie na de initial
<code>\grechangestyle</code>	<code>{initial}{}</code>	1ste tekstletter, default=zwarte Hoofdletter
<code>\gresetinitiallines</code>	<code>{1}</code>	ruimte voor 1ste letter - default=1 - if=0 geen initial
<code>\grechangedim</code>	<code>{spaceabovelines}{0.5cm}</code>	spatie boven de lijn
<code>\gresetbarspacing</code>	<code>{new}</code>	plaatsing bar op = hoogte van *ster
<code>\grechangedim</code>	<code>{maxbaroffsettextleft}{0}</code>	id reden als hierboven
<code>\grechangestyle</code>	<code>{translation}{\small\it}</code> vb:klein cursief	drukwijze vertaaltekst tussen de {} invullen
<code>\greannotation</code>	<code>{0f - V}</code>	liturgisch moment en modus
<code>\grecommentary</code>	<code>[5mm]{Ps. ...}</code>	bijbelse tekst oorsprong
<code>\gregorioscore</code>	<code>[a]{of_reges_tharsis}</code>	plaats van het gabc bestand
<code>\greseparator</code>	<code>{2}{20}</code>	type van versiering(hoogt, lengte)

Maak van de 1ste letter(initial) een sierletter met `:\grechangestyle{initial}{}`

Tussen de laatste 2 haakjes komt het druktype en de grootte ervan.

`\grechangestyle{initial}{\initfamily\fontsize{36}{36}\selectfont\color{red}`

`\newcommand{\initfamily}{\usefont{U}{Acorn}{xl}{n}}` –newcommand=macro (p27)
en geeft de verkorte druktypenaam 'initfamily'.

Acorn is het font geladen bij de aanvang van het document.(Input Acorn.fd)

De grootte van het font 'fontsize' {36} – in 'pt' 1pt=0.35mm.

`\selectfont` legt de keuze vast en `\color red` geeft de kleur.

`\grecommentary[5mm]` deze tekst komt 5mm boven het gezang

`\gregorioscore [a]{gabc/RT_N26}` :[a]=automatisch omzetten van gabc naar gtx
gabc/ = map – extensie .gabc mag weggelaten worden.

2.2.4 Foutmeldingen in de editor bij het compileren van de Template

1. In het foutmeldingsvenster wordt het lijnnummer aangeduid, waar de fout zich voordoet.
2. Een begincommando vermelden zonder endcommando.Consulteer 'LaTeX'
3. Niets invullen tussen twee{} - moet steeds een argument bevatten.
4. Het aantal { is niet gelijk aan het aantal } cfr appendices - haakjes.

2.2.5 Partituur na compilatie van de template

Of.Reges Tharsis

Offertorium Reges Tharsis

GT.58 - In Epiphania Domini - 30 oktober 2019

Ps. 71, 10. 11

OF - V

R E- ges Tharsis * et in su- lae mu-
ne- ra of fe- rent: re- ges A ra- bum et Sa-
ba do- na ad- du cent: et a- do-
ra- bunt e- um omnes re- ges ter- rae,
Om- nes gen- tes ser- vi- ent e- i.

Dit is de partituur van de template op p25.

Op de volgende pagina staat dezelfde template, maar nu met een miniatuur als 1ste letter.

Deze miniatuur is een 'image' met extensie *.jpg of *.png, en die in de map 'beelden' staat.

>

2.2.6 Reges Tharsis met miniatuur 1ste letter en snippet(=stukje gabc notatie)

```

\documentclass[a4paper,11pt]{ article }
\usepackage[dutch]{ babel }
\usepackage{ graphicx }
\usepackage{ color }
\usepackage{ gregoriotex } % nodig voor gregorio gabc file
\pagestyle { empty }
\begin { document }
\newcommand{\rood}[1]{\textcolor{red}{#1}}
\newcommand{\zwart}[1]{\textcolor{black}{#1}}
\newcommand{\cent}[1]{\begin{center}{#1}\end{center}}
\newcommand{\links}[1]{\begin{flushleft}{#1}\end{flushleft}}
\input AnnSton.fd%cfr Latex druktypes(fonts)
\input Acorn.fd
\newcommand\initfamily{\usefont{U}{Acorn}{xl}{n}}
\newcommand\yourfont{\usefont{U}{AnnSton}{xl}{n}}
\cent {\LARGE{\begin{yourfont}\rood{O}\end{yourfont}}\zwart{ffertorium Reges Tharsis}}
\gresetgregoriofont [op]{ greciliae }%cfr gregorioRef.pdf
\grechangestaffsize {19}%17 is Solemnnes grootte
\gresetbarspacing {new }%ipv gresetbarspacing(old)
\grechangedim{ maxbaroffsettextleft }{0 cm}{scalable}%
\grechangedim{ beforeinitialshift }{3.2mm}{scalable}%
\grechangedim{ afterinitialshift }{3.2mm}{scalable}%
\gresetinitiallines {1}% lijnen nodig voor de initial-default=1- if=0 geen initial
\greillumination { \includegraphics [ scale=0.6]{beelden/Remin}}% hier afb in beeldenmap
\links {\small GT.58 – In Epiphania Domini – \today}\
\hspace{0.5cm}OF – V
\grecommentary[8mm]{\emph Ps. 71, 10. 11}}
\gabcsnippet{(c3)RE(hV>)ges(fh)
Thar(h) sis (// hsss/hv/hsss) *(,) et (fqh) in(hsss/jvIH)su(hvGF)lae(fhGFh) (;)
mu(d!efivHG)ne(hggofg)ra(gf) of(gxdf!gvFE)fe(feecode)rent :(ed) (:)}
\end { document }

```

Offertorium Reges Tharsis

GT.58 - In Epiphania Domini - 16 november 2019

OF - V

Ps. 71, 10. 11

E-ges Tharsis * et in- su- lae mu-
ne- ra of- fe- rent:

>

Appendices

Bijlage A

Noten en Neumen

Summary of GABC

PITCHES

a b c d e f g h i j k l m

ONE-NOTE NEUMES

g g- G G- g< g> G> gs gs<

gV gv gw go go< go- gr gR gr0

COMPLEX NEUMES

eg ge- eg- -eg ewg ge eqg goe

eog goe- ewg gvv gsss gvFE- geg

-ege ewge>. geg~ dfOh dfh gege egeg

GROUPING / SPACING

fgh f!gh fghv fg!hv f/gh f//gh fgh

CLEFS

c1 c2 c3 c4 f3 f4 cb3 cb4

SEPARATION BARS

, ` ; : :: ,1 ,2 ,3 ,4 ,5 ,6 ;' _

ALTERATIONS & ACCENTS

gx gy g# gr1 gr2 gr3 gr4 gr5

RHYTHMIC SIGNS

g. h. fg.. gf.. gh.. hg.. g' h'

g_ h_ g_0 h_0 eg_e_ ege_

MISCELLANEOUS

{e}g g+ e[cs:Text]g g[cs:Text]e g[alt:Text]e

SPECIAL CHARACTERS AND TEXT FORMATTING

<sp>V/</sp>	∇
<sp>R/</sp>	Ṙ
<sp>A/</sp>	Ȧ
<sp>'oe/</sp>	óé
<sp>'ae/</sp>	áé
<sp>~</sp>	~
*	*
+	+
<v>\grecross</v>	⊕

bold	bold
<i>italic</i>	<i>italic</i>
underlined	<u>underlined</u>
<sc>smallcaps</sc>	SMALLCAPS
<tt>monospace</tt>	monospace

Versatiliteit in de code van de kwadraat notaties :

-----
pc punctum quadratum (gewone noot)
Pc punctum inclinatum (ruitnoot)
Pc0 links afwijkende ruitnoot (descending)
Pc1 rechts afwijkende ruitnoot (ascending)

pco oriscus
pcw quilisma
pcv virga (steel rechts)
pcV virga reversa (steel links)
pcs stropha
pc~ liquescent deminutus (smalle noot)
pc< augmented liquescent - (ascendens)
pc> diminished liquescent - (descendens)
pc= linea
pcr cavum (holle noot)
pcR punctum quadratum met lijnen aan beide kanten
pcr0 punctum cavum met lijnen aan beide kanten
pcx bmol
pc# kruis
pcy becard

-pc (hyphen vóór de noot) geeft een initio debilis

pc0 oriscus scapus
pcq quadratum
pcW quilisma quadratum
pcss distropha
pcsss tristropha
pcvv bivirga
pcvvv trivirga

Cfr One-page-summary in 'Resources' van de engraver en ook in :
'GregorioRef.pdf op p247-250 en voor 'Font Glyph Tables'
in dezelfde pdf p264 in url.

<https://github.com/gregorio-project/gregorio/releases>

The image displays two musical staves. The first staff shows 12 square note glyphs with various flags and stems: a square with a dot, a square with a vertical stem, a square with a diagonal stem, a square with a horizontal stem, a square with a vertical stem and a flag, a square with a diagonal stem and a flag, a square with a horizontal stem and a flag, a square with a vertical stem and a flag, a square with a diagonal stem and a flag, a square with a horizontal stem and a flag, a square with a vertical stem and a flag, and a square with a horizontal stem and a flag. Below the staff are the corresponding codes: g, g~, g<, g>, go, go~, gw, gv, gV, gs, gs<, g=.

The second staff shows 12 square note glyphs with various flags and stems: a square with a dot, a square with a vertical stem, a square with a diagonal stem, a square with a horizontal stem, a square with a vertical stem and a flag, a square with a diagonal stem and a flag, a square with a horizontal stem and a flag, a square with a vertical stem and a flag, a square with a diagonal stem and a flag, a square with a horizontal stem and a flag, a square with a vertical stem and a flag, and a square with a horizontal stem and a flag. Below the staff are the corresponding codes: gr, gR, gr0, G, G0, G1, G, G>, Gr, gx, g#, gy.

Reges Tharsis : noten en neumen van St Gallen

Reges Tharsis et insulae

Re	ges	Thar	neumbenaming	nabc code - gabc notatie
  .	 .	 .	cefalicus - pes - virga	vi>lsl2lsi6 / pelsm3 / vilse4 hV> / gf / h
sis	sis	et	neumbenaming	nabc code - gabc notatie
  .	 .	 .	tristrofa lq - virga ep - tristr lq - pes quad	ts-hh / vi-lse1 / ts-hm / peSlsi7 hshshs> / hv / hshshs> / fqh
in	su	lae	neumbenaming	nabc code - gabc notatie
  .	 .	 .	tristr lq - climacus - tract - clim resup	ts- / cihhsl1lsc3 / vippt1su2lse7vihg hshshs>/jvIH~ hvGF~ fhGF~h

Afk. ls=litterae significativae - ep=episema - lq=liquiscens - /=scheidingsteken i=iusum - p=parvum - e=equaliter - x=expectare - t=tenere - m=mediocriter - sut1=1streepje sub a=altius - sta=statim - ppt = voorafgaand streepje ipv punctum(pp) - l=levare - su1=1subp - su2=subbip

Van de 3de lijn, 1ste en 3de vak, bespreken we de nabc codes:

ts tristrofa de 3de strofa is groter(-) streepje na ts

ci climacus hh=relatieve hoogte van de ci lsl1 levare op plaats 1 lsc3 celeriter op 3

vippt1su2lse7vihg : virga praept1=1streepje voor de neum(vi)

subbipunctum = 2punten na de neum(vi) - equaliter op plaats 7 hg=relatieve hoogte van de neum(vi)

>

munera offerent

mu	ne	ra	neumbenaming	nabc code - gabc notatie
			sc subbitractuli- cl pressusmaj - virga -cl episema	vippt3sut2lsi7lsl2lst6- cl!prvihi / cl- d!efivHG / hggofg / gf
of	fe	rent	neumbenaming	nabc code - gabc notatie
			sc subbipuncti-cl pressusmajor- virga -cl episema	vihmppt2su2lsi7lsm2lsc2- cl!prvihh / cl-lst2 gxdf!gvFE / feeode / ed

Uitleg over 2 complexe neumencodes van het 1ste vakje lijn1 en 2

vippt3sut2lsi7lsl2lst6 :virga prept3=3streepjes sut2=2streepjes erna iusum op 7, levare op 2,tenere 6
vihmppt2su2lsi7lsm2lsc2 :vi relatieve hoogte op hm-2streepjes(t) vóór en su2 puncta na-iusum op 7,
m en c op 2

Uitleg over de basisneum : wijziging - vertikale positie - sub en pre

If Dom Cardine's table contains multiple glyphs with the same modifiers, a positive number is added afterwards. E.g. for augmentive liquescent clivis the table shows two different glyphs, the ancus $c1>$ and then another neume - $c1>1$, the first neume does not contain any number after it, while the 1 indicates first variant.

The *pitch descriptor* allows to specify the vertical position of the neume. There are no staves, so the vertical position is only rough. For pitches the same letters as in gabc are used, a through n and p. If the *pitch descriptor* is missing, the default is hf, otherwise it consists of the letter h followed by the pitch letter. Within the *complex glyph descriptor*, each *basic glyph descriptor* has its own pitch, but in the current fonts there are no glyphs with different relative pitches, so if you use a *pitch descriptor* on any of the *basic glyph descriptors* in the *complex glyph descriptor*, it is best to use the same one on all the other *basic glyph descriptors* in the same *complex glyph descriptor*.

The *subpunctis* and *prepunctis* descriptor consists of the letters su for subpunctis or pp for prepunctis, followed optionally by a modifier letter from the following table and finally a mandatory positive number of repetitions. If the modifier letter is missing, it is a punctum.

Fragment uit 'GregorioNabcRef.pdf p2,3,5 (Jacub Jelinek)'

Neumen van St Gallen

The nabc language provides the ability to describe some adiaستمatic neumes, for now just the St. Gallen and Laon (Metz notation family) style. The language is partially based on Dom Eugène Cardine's Table of neumatic signs, but for more complex neumes doesn't always match how the neumes are called; instead attempts to make it easier to compose complex neumes from basic glyphs. To describe adiaستمatic neumes in gabc, the header should contain nabc-lines: 1; line, like:

```
nabc-lines: 1;
(f3) AL(ef-|ta>)le(fg/hggf|peclhgpilú(ef-|ta>)ia.(f.|ta-) (,)
(ii//|bv-|gh!ivHG//|vi-hhpu2su1sut1|fhg/|to|eef.|pt) (;)
```

The nabc snippets are then separated by | character from gabc snippets or other nabc snippets. Every gabc snippet may be followed by multiple nabc snippets. The maximum number of consecutive nabc snippets is the number declared in the header field nabc-lines: x;. After reaching that number of consecutive nabc snippets another gabc snippet followed by nabc snippets can follow. A single nabc snippet is not split into multiple lines, so for larger melismatic pieces it is desirable to synchronize the gabc snippets with corresponding nabc snippets. With nabc-lines: 1; the gabc and nabc snippets form an alternating pattern, like (gabc|nabc|gabc|nabc|gabc), in this case the last gabc snippet does not have any corresponding nabc neumes. With nabc-lines: 2; the snippets ordering could be e.g. (gabc|nabc1|nabc2|gabc|nabc1).

Each nabc snippet consists of a sequence of *complex neume descriptors*. Each *complex neume descriptor* consists of optional *horizontal spacing adjustment descriptor*, then *complex glyph descriptor*, optionally followed by a sequence of *subpunctis and prepunctis descriptors*, optionally followed by a sequence of *significant letter descriptors*.

The *horizontal spacing adjustment descriptor* consists of a sequence of horizontal spacing adjustment characters / and `.

- // move by nabcclargerspace skip to the right
- / move by nabcinterelements space skip to the right
- `` move by nabcclargerspace skip to the left
- ` move by nabcinterelements space skip to the left

The *complex glyph descriptor* consists of a *glyph descriptor*, optionally followed by a sequence of other *glyph descriptors*, all separated by the ! character. This is used to describe more complex glyphs, where certain basic glyphs are connected together.

Each *glyph descriptor* consists of a *basic glyph descriptor*, followed by optional *glyph modifiers*, followed by optional *pitch descriptor*.

The following description is for the St. Gall family of neumes, when using the gregall or gresgmodern fonts. For details on Laon (Metz notation family) neumes see [4](#)

The *basic glyph descriptor* is a two-letter string from the following table:

vi / virga	po / porrectus	tr / torculus resupinus	tv // trivirga	pq ✓ pes quassus
pu . punctum	to . torculus	st . stropa	pr / pressus maior	q1 ✓ quilisma (3 loops)
ta . tractulus	ci / climacus	ds . distropa	pi / pressus minor	q2 ✓ quilisma (2 loops)
gr \ gravis	sc ✓ scandicus	ts ... tristropha	vs / virga strata	pt ✓ pes stratus
cl / clivis	pf / porrectus flexus	tg . trigonus	or / oriscus	
pe ✓ pes	sf / scandicus flexus	bv / bivirga	sa / scandicus	

The *glyph modifiers* is a possibly empty sequence of following characters optionally followed by a number:

- u _ tractulus with episema
- v _ tractulus with double episema
- w \ gravis
- x , liquescens stropa
- y \ gravis with episema
- S modification of the mark
- G modification of the grouping (neumatic break)
- M melodic modification
- - addition of episema
- > augmentive liquescence

Names of Symbols	Simple Symbols	Symbols differentiated by				Symbols indicating a special meaning	
		the addition		the modification		melodic	phonetic
		of letters	of episemas	of the mark	of the grouping (neumatic break)		
virga	vi	vilsc3 vilst1 vippt1lsc2 talst2	vi-				vi> ta> st visulsux1
tractulus	ta						
punctum	pu						
gravis	gr						
clivis	cl	cllsc3 cllst2 cl-lst2	cl- clS-	clS clS1		clM	cl> cl>1
pes	pe		pe- pe-1	peS	peG	peG	pe> pe>1 pe>2
porrectus	po	polsc2	po- po-1		poG		po>
torculus	to	tolsc3 tolsc4lst3 tolst2	to- to-1	toS toS1 toS2 toS3	toG	toM toM1	to>
climacus	ci	cilsc3 cilst2	ci-	ciS ciS1 visutisu2	ciG ciG1	ciM	ci>
scandicus	sc		sc-	scS	scG scG1	scM1	sc>
porrectus flexus	pf	pflsc2 pflsc2 pflst2	pf-	pfS	pfM	vihevihivhm	pf>
pes subbipunctis	pesu2	vippt1su2lsc3	pe-su2 pe-1su2	peSsu2 peSsut2	vipptisu2	vi-!ci pesulsuw1	pesulsux1
			pe-1sut2		toS2sut1		to>

scandicus flexus	sf sfisc3	tr trlsc2 trlst2	tr-1	sfS trS	vi-tohk pecihi trG trG1 trG2	sfM trM	cl>ppt2 tr>	sc> tr-
apostropha	st	st	st-	stS			st>	
distropha	ds	ds-lsx6	ds-				ds>	
tristropha	ts	ts-lsx6	ts-			tsM	ts>	
trigonus bigirga & trivirga	tg tg1 bv tv			tgS tgS1 tgS3		tgM	bv>	ds>
pressus	pr pi	prlsc2 pr-lsc2 prlst2 pilst2	pr-			prM	pr> pi>	vs> or> ta>
virga strata	vs	vs-lsc3 vslst2	vs-				vs> or>	
oriscus	or							
salicus	sa sa1	salsfr1 saM1sfr1 pqlsfr1	sa- sa-1 pq-		saG	saM saM1 saM2	sa> sa->1 pq>	pe>2
pes quassus	pq							
quilisma	ql qi		ql- qi-				ql> qi>	
pes stratus	pt							

Table from Cardine's Gregorian Semiology, pp. 12-13 with nabc strings and gregall glyphs.

Only subpunctis are normally used in neume classification, the prepunctis is a nabc concept to describe the rising sequence of punctis, tractulis etc. in the left low corner of some neume. While e.g. `vipp2` describes the same neume as `sc`, the former form allows better control on how many punctis or tractulis or tractulis with episema etc. there are. Some examples: `ppt3` stands for 3 raising tractulis with episema, while `su1sut1sux1` stands for a punctum, followed by tractulus, followed by liquescens stropa.

The *significant letter descriptor* consists of the letters `ls`, followed by a shorthand of the significant letter or common group of them, followed by a number - a rough position relative to the *complex glyph descriptor* glyph with prepunctis and subpunctis attached to it. If more than one *significant letter descriptor* is used on the same *complex neume descriptors* for the same position, then they are ordered in the order they are written in the nabc snippet at that position. The position numbers are:

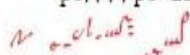
1 ^u left upper corner	2 ^a above the neume	3 ^r right upper corner
4 ^l to the left of the neume		6 ^r to the right of the neume
7 _l left bottom corner	8 _l below the neume	9 _r right bottom corner

The shorthands, including the `ls` prefix, which should be followed by the above mentioned position digit:

<code>lsal</code> ^u altius	<code>lsiv</code> ^u iusum valde	<code>lss</code> ^r sursum
<code>lsam</code> ^u altius mediocriter	<code>lsk</code> ^u klenche	<code>lssb</code> ^r sursum bene
<code>lsb</code> ^u bene	<code>lsl</code> ^r levare	<code>lssc</code> ^r sursum celeriter
<code>lsc</code> ^r celeriter	<code>lslb</code> ^u levare bene	<code>lssimil</code> ^u similiter
<code>lscm</code> ^u celeriter mediocriter	<code>lslc</code> ^r levare celeriter	<code>lssimul</code> ^u simul
<code>lscu</code> ^u coniunguntur	<code>lslen</code> ^u leniter	<code>lssm</code> ^u sursum mediocriter
<code>lscw</code> ^u celeriter (wide form)	<code>lslm</code> ^r levare mediocriter	<code>lssst</code> ^r sursum tenere
<code>lsd</code> ^u deprimatur	<code>lslp</code> ^r levare parvum	<code>lssta</code> ^r statim
<code>lse</code> ^r equaliter	<code>lslt</code> ^r levare tenere	<code>lst</code> ^r tenere
<code>lseq</code> ^r equaliter	<code>lsm</code> ^u mediocriter	<code>lstb</code> ^r tenere bene
<code>lsey</code> ^u equaliter (wide form)	<code>lsmoll</code> ^u molliter	<code>lstm</code> ^u tenere mediocriter
<code>lsfid</code> ^u fideliter	<code>lsp</code> ^r parvum	<code>lstw</code> ^u tenere (wide form)
<code>lsfr</code> ^r frendor	<code>lspar</code> ^u paratim	<code>lsv</code> ^u valde
<code>lsg</code> ^r gutture	<code>lspfec</code> ^r perfecte	<code>lsvol</code> ^u volubiliter
<code>lsi</code> ^u iusum	<code>lspm</code> ^r parvum mediocriter	<code>lsx</code> ^r expectare
<code>lsim</code> ^u iusum mediocriter	<code>lspulcre</code> ^u pulcre	

Finally a commented example of a nabc snippet:

```
``po///pe>2lse7ls13qlhh!vshhppt1sut2ql>ppu3
```


```` stands for a negative horizontal skip (move to the left) by `nabcinterelementspace` and `nabclargerspace`.

`po` is a basic porrectus, at the default pitch (height `hf`).

`///` stands for a horizontal skip (move to the right) by two times `nabclargerspace`.

`pe>2lse7ls13` stands for the 3rd augmentive liquescent form of podatus (epiphonus with tractulus, see the following page) at the default pitch, with equaliter in the low left corner and levare in the upper right corner.

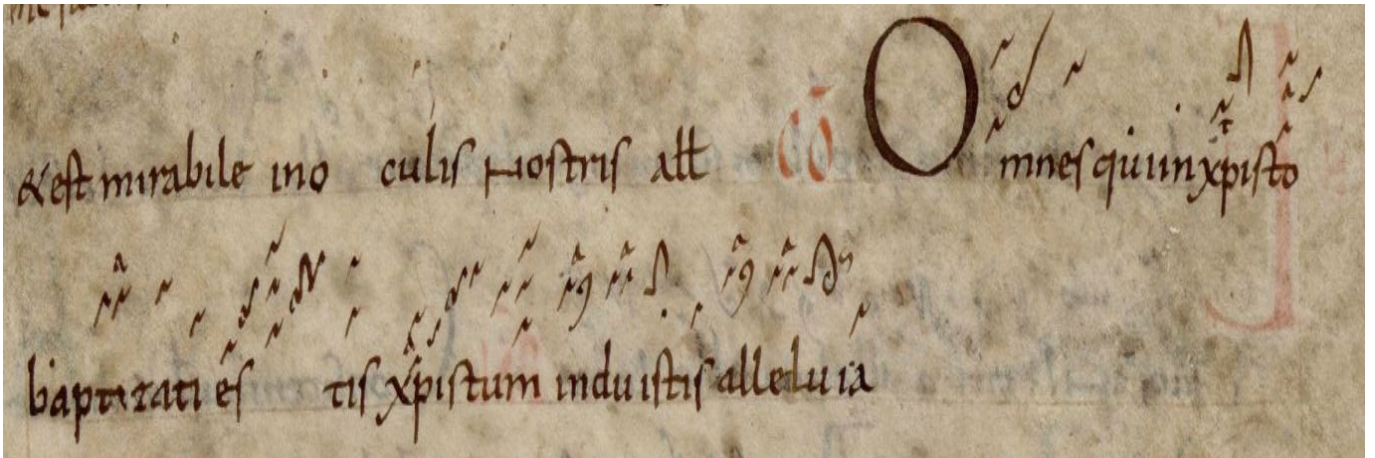
`qlhh!vshhppt1sut2` stands for a 3 loop quilisma joined with virga strata, both at relative pitch 2 above the default one, with a single tractulus before it and two subpunctis - tractulis.

`ql>ppu3` is a 3 loop liquescent quilisma with 3 tractulis with episema before it.

Neumen van Laon

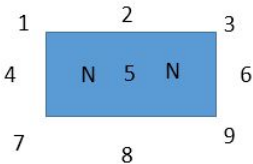

Manuscript 239 p117 Bibliothèque municipale Ville de Laon

gabc en nabc met neumen van Laon

Plaats van de ls bij Laon

name: Communio Omnes qui;
 user-notes:GT 61 - In Baptismati
 commentary: Gal.3,27;
 annotation: Co-II;
 nabc-lines: 1;

%%

```
(f3)OM(f_c/ef~|clGhhta>)nes(f_|unhg) *(,) qui(e|puhd)
in(f|pu) Chris(f/ghf|un1helst8`tohi)to(f_ef_|clGhgl5a5vi) (,) -> lsa op 5
bap(f|puhd)ti(hh|bvlsa2)zâ(h|un)ti(fe|unhd) (z)
es(e!gwh!ivHG'/hwih|un1hbppn1ppq1sun2q1!po)tis,(ie..|unhisun1hi) (;)
Chris(f_e/f!gwhh|clGlsa5vihgqlhj`~unhj)tum(/////hiH'F|///un1heppn1sun2)
in(hhf~|unlsa2`vi>)du(hh|bvlsa2)î(fgF'E|tosu1)stis,(e_|unhd) (;)
al(hhf~|unlsa2`vi>)le(hh|bvlsa2)lú(hih|to>ltsr6)ia.(f_|unhd) (::)
```

lsa 'augete' (zie ls p43) hierboven [op plaats 5](#) ,vergelijk met [SG ls \(p14\)](#) - in de [template\(p42\)](#) - `{\gresetnabcfont}`

typ tussen {} als argument 'grelaon' , laon is nu het nabcfont.

Communio Omnes qui

GT.61 : In Baptismate DOMINI

Cf. Gal. 3, 27

Co - II

M- nes * qui in Chris- to bap- tí- ti
 es- tis, Chris- tum in-du- í- stis, al- le- lú- ia.

Gij allen, die in Christus zijt gedoopt, zijt gekleed met Christus.

Template voor 'Omnis qui in Christo' met neumen van Laon

```

%!TEX TS-program = lualatex - !TEX encoding = UTF-8
% This is a template for a LuaLaTeX document using gregorio scores.

\documentclass[a4paper,11pt]{ article } % default is 10pt
% gebruikelijke package lading:
\usepackage{ fontspec }
\usepackage{ graphicx } % ondersteunt commando en opties (includegraphics)
\usepackage{ geometry } % cfr geometry.pdf
\usepackage{ gregoriotex } % nodig voor gregorio gabc file
\usepackage{ fullpage } % vermindert de marges
\pagestyle {empty} % geen paginanummer in document
\usepackage{ color }
% Hier start het document
\begin {document}
\newcommand{\rood}[1]{\textcolor{red}{#1}}
\newcommand{\zwart}[1]{\textcolor{black}{#1}}
\newcommand{\cent}[1]{\begin{center}{#1}\end{center}}
\newcommand{\links}[1]{\begin{flushleft}{#1}\end{flushleft}}
\input AnnSton.fd
\input Acorn.fd
\input Rothdn.fd
\newcommand*\initfamily{\usefont{U}{Acorn}{xl}{n}}
\newcommand*\myfont{\usefont{U}{Rothdn}{xl}{n}}
\newcommand*\yourfont{\usefont{U}{AnnSton}{xl}{n}}
% The title:
\grechangedim{ beforeinitialshift }{3.2mm}{scalable} % Spatie rond de initial.
\grechangedim{ afterinitialshift }{3.2mm}{scalable}
% Hier de initial font. Kies 43 voor een grotere initial.
\grechangestyle { initial }{ \initfamily \fontsize {36}{36} \selectfont \color {red} \relax }
\grechangedim{ spaceabovelines }{0.5cm}{scalable}
\gresetbarspacing {new} %
\grechangestaffsize {19}
% Voor rood zet 'red'.
\gresetlinecolor {black}
\GreScoreNABCLines{1} %tot nu toe slechts een neumlaag te programmeren

\gresetnabcfont{\erelaon}{14}
\cent {\Large{\begin{yourfont}\rood{C}\end{yourfont}}\zwart{ommunio Omnes qui}}
\greannotation{\small \textsc { \textbf {Co – II}}}% Zet II boven de initial.
\links \zwart{\small GT.61 : In Baptismate DOMINI}% Tekst LI
\grecommentary[8mm]{\emph{Cf. Gal. 3, 27}}%Tekst RE boven het gezang
% En tenslotte de gabc file invoegen(staat in zelfde map of map/gabcfile).
\gregorioscore [a]{co_omnes_qui4}
\cent { \scriptsize \textbf Gij allen , die in Christus zijn gedoopt,
        zijn gekleed met Christus . }
\cent { \greseparator {2}{20}}
\end{document}

```

>

The *basic glyph descriptor* for Laon neumes is very similar to the one used for St. Gall neumes, but with uncinus and oriscus-clivis added and stroptha, 2 loops quilisma and gravis removed:

un / uncinus	pe / pes	tr / torculus resupinus	pi / pressus minor
vi / virga	po / porrectus	ds / distroptha	vs / virga strata
pu / punctum	to / torculus	ts / tristropha	or / oriscus
ta / tractulus	ci / climacus	tg / trigonus	sa / scandicus
gr / gravis	sc / scandicus	bv / bivirga	pq / pes quassus
cl / clivis	pf / porrectus flexus	tv / trivirga	ql / quilisma
oc / oriscus-clivis	sf / scandicus flexus	pr / pressus maior	pt / pes stratus

The *subpunctis and prepunctis descriptor* consists of the letters su for subpunctis or pp for prepunctis, followed optionally by a modifier letter from the following table and finally a mandatory positive number of repetitions. If the modifier letter is missing, it is a punctum.

- n / uncinus
- q / quilisma
- z / virga
- x / cephalicus

The *significant letter descriptor* for Laon neumes allows another position, 5, which stands for inside the neume. The exact position of the letter depends on the glyph, if there is no glyph with the neume inside of it, it can't be positioned inside the neume.

The shorthands, including the 1s prefix, which should be followed by the above mentioned position digit for Laon neumes are:

lsa / augete	lsnl / non levare
lsc / celeriter	lsnt / non tenere
lseq / equaliter	lsm / mediocriter
lseq- / equaliter	lsmd / mediocriter
lsequ / equaliter	lss / sursum
lsf / fastigium	lssimp / simpliciter
lsh / humiliter	lssimpl / simpliciter
lshn / humiliter nectum	lssp / sursum parum
lshp / humiliter parum	lsst / sursum tenere
ls1 / levare	lst / tenere
lsn / non (tenere), negare, nectum, naturaliter	lsth / tenere humiliter

Name of Symbols	Simple Symbols	Symbols differentiated by				Symbols indicating a special meaning	
		the modification		the addition of letters	melodic	augment.	phonetic
		of the mark	of the grouping (neumatic break)				
uncinus	un						
punctum	pu						
virga	vi	viS vipp2ma2v1hh		talst2 talsc2lst2		vi>1 ta>2	
tractulus	ta	ds ts		cllsm9 cllst9 clglma5		cl> cl>1	vi> ta>2
clivis	cl				clG1 clM		
pes	pe			pelsm3 pelst2 pelsc2		pe>1	ta>
porrectus	po				poM	po>	
torulus	to	toS1		toqlsa5 toS1ma5 toSsunlla5 tolst9		to>	
climacus	ci	pusuisun1 visu2 unsun2		visu2lst3			cl>1
scandicus	sc sci	vippnippi vippn2	pev1hl	sc1st2 pelst2v1hl pelas2v1hl		vi>1pp2	ta>ppal ta>pp2
porrectus flexus	pf1	pfS	unhg to po un	unhg1st2 to po unlm2		pf>	
(pes subbipunctis)	tosu1	tosun1	vippnisc2 urppniscun2	tosuilla5			
scandicus flexus	sf		unhd to sfG	unhd1st2 to pelst2clhh			

Bijlage B

Technische info

B.1 Over TeX en TeXLive

The TeX Live Guide – 2020 K.Berry

<https://www.tug.org/texlive/doc/texlive-en/texlive-en.html>

TeX is een taal, wereldwijd gebruikt, die zegt hoe uw document wordt afgedrukt.

De commando's van deze taal worden ingevoerd in een 'editor', dewelke is gekoppeld aan een programma, dat opgeroepen wordt met 'shell' (cfr afb.) en dat de commando's in de editor(template) omzet in een pdf.

Sinds dat Donald Knutt de basis van deze taal in 1976 aanmaakte, bedoeld voor wiskundig gebruik, zijn er vele modules en packages bijgevoegd, waarvan LaTeX de gekendste is en wordt TeX gebruikt als :

1. tekstverwerker
2. middel voor documentaanmaak, persoonlijke of zakelijke brief
3. en allerlei publicaties : boek, nieuwsbrief, rapport, muziekpartituur
4. als letterzetsysteem

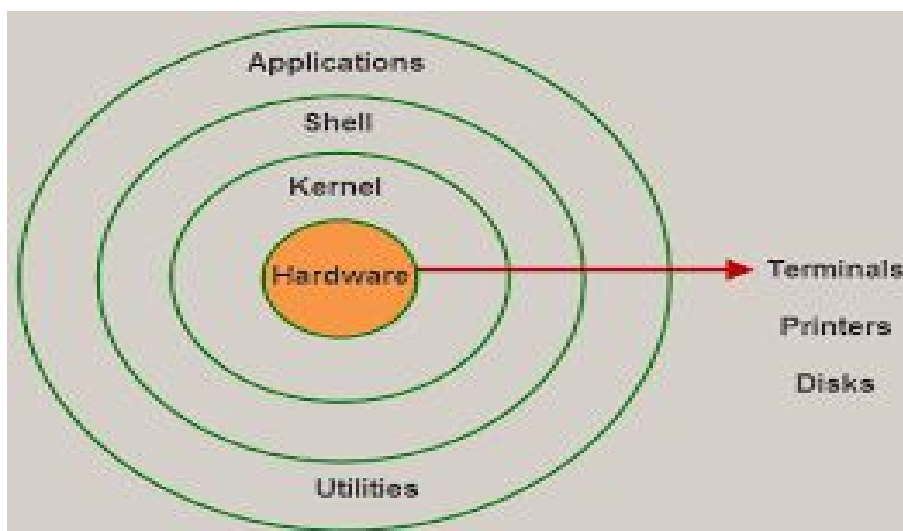
<https://www.integralist.co.uk/posts/terminal-shell>

In 1996 ontstaat **TeXLive** door samenwerking van TUG(Tex User Groups)

TeXLive valt onder GPL en wordt elk jaar bijgewerkt. MacTeX is speciaal voor MAC gebruikers.

Gregorio wordt door vrijwilligers, programmmeurs, voortdurend verbeterd en geüpdated : het 'gregorio-project' groeit, en elk jaar komt er een nieuwe versie 'gregorio'.

GregorioTeX package is geïncorporeerd in de opeenvolgende jaarlijkse versies van TeXLive. De laatste versie 2019 bevat ook de laatste versie van gregorio.

B.2 Merktekens(haakjes), fonts en extensies.

Ampersand	&	
Apostrofe	'	
Hyphen	-	
Hekje	#	
At(sign)	@	
Colon	:	
Semicolon	;	
Parenthesis	( )	gewone haakjes
Brackets	< >	angle of hoek
	{ }	curly of gekruld
	[ ]	square of vierkant

De gekrulde haakjes {} : hiertussen verplichte vermelding van het argument.

De gebogen haakjes () : hiertussen in gabc de noten en neumen – mag leeg blijven .

De vierkante haakjes [] : optionele vermeldingen, wanneer gebruikt, invullen .

De hyphen of koppelteken – :

in gabc na elke lettergreep wordt automatisch een – geplaatst .

Een spatie vermijdt dit koppelteken, dus na een woord in gabc zet je een spatie .

Het is belangrijk om goed op te letten met deze haakjes, zowel bij gabc alsook bij het maken van een template; een haakje beginnen, moet op het einde afsluiten .

Het aantal '{' haakjes moet gelijk zijn aan het aantal '}' haakjes in dezelfde commandoregel.

Let ook op dat je afsluit met hetzelfde haakje. Bij schrijven van teksten, en bij gereserveerde characters, zoals een underscore,

een {, 'n \$ teken of # moet een '\ ' er voor worden gezet : vb ' _ ' of '\\$' .

Nota betreffende ' fonts 'aanduidingen :

xl en n bij fonts wijzen respectievelijk op fontseries en shapes :

x=extended light – n=normal.

Cfr website : <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2d/LaTeX.pdf>(p50)

Scalable : Postscript en Truetype fonts kunnen karakters van varabele grootte voortbrengen .(zie ook 'GregorioRef.pdf' website p51)

Iets over de extensie van het gabc–bestand :

Ons vb : 'of_reges_tharsis.gabc' gabc is de extensie van de naam van de tekst in gabc notatie, gescheiden van de naam door een punt.

Bij het compileren, wordt de extensie 'gtex' gebruikt ipv 'gabc'

en de naam wordt verlengd met : –5_1_0

zo is het resultaat : of_reges_tharsis–5_1_0.gtex

(5_1_0 is de gebruikte versie van gregorio .)

In de map op uw pc kan je deze wijzigingen nagaan.

>

Bijlage C

Oefeningen

C.1 Maak zelf uw gabc notatie

Het volgend gezang is genomen uit de Graduale Triplex 1979 p37
 Laat je leiden door de plaats en de tekens van dit gezang en maak een gabc notatie aan

Oplossing

```

name: Communio Ecce Virgo;
user-notes: GT. 37 - 4de zondag van de advent;
commentary: Is.7,14;
annotation: Co - I;
%%
(c4) EC(d)ce(dfe) vir(fg)go(d.) *(,) con(ce)cí(gh)pi(g_f)et,(fv.efd.)
(;) et(de) pá(gh!jj/kh)ri(gh)et(h) (z) fí(h)li(h!iwjh)um:(h.)
(:) et(h_g) vo(jj)cá(h_g)bi(ixihi)tur(gh/i_h)(,) no(fe)men(f)
e(ixg!hw!ivHG~)jus(hg..)
(,) (z) Em(fge__/ed)má(d!ewf!g'h)nu(fvED)el.(d.) (: :)
T.P. Al(fg~)le(e_1d/fh/ghg/e!fg/hf/gvFE)lu(d!ewfef)ia(ed..) (: :)
  
```

Let op het teken(z) na 'et' en na 'ius' : hiermee beëindig je de notenbalk, zoals hij eindigt in de GT afb. Uiteraard kan je deze (z) ook weglaten.

Let op: het '!' uitroepteken in de gabc notatie na de lettergreep 'pá'(riet) (fi)'lí' 'e'(ius) en (Em)'ma' en (Alle)'lu' :de noot die volgt op het uitroepteken, wordt naar boven rechts verschoven.

C.2 Maak nu de gabc notatie en de nabc code

```
name: Communio Ecce Virgo;
commentary: Is.7,14;
annotation: Co.I;
nabc-lines: 1;
%%
(c4) EC(d|vi)ce(dfe|tolsi8lsvol2) vir(fg|ta>)go(d.|ta)
con(ce|pe>1lse7)cí(gh|peSlss7)pi(g_f_|cl-)et,(fv.efd.|vi-toM1) (;)
et(de|pe>1) pá(gh!jjkh|peSvi-lsl2pqhh!clhh)ri(gh|pelse7)et(h|vi) (z)
fí(h|vi)li(h!/iwjh|vi-/ql!cl)um:(h.|ta) (:)
et(h_g|cl-) vo(jj|bv)cá(h_g|cl-)bi(ixihi|po)tur(gh/i_h|cl-ppt2) (,)
no(fe|cllsi1)men(f|vi) e(ixg!hw!ivHG|vi-qlhh!cl>hh)ius(hg..|cl-) (,z)
Em(fge__//ed|peSprlsl7)má(d!ewf!g'h|qlppt1lse7`pqhp)nu(//fvED//ci)
el.(d.|ta) (::)
```

Wanneer je deze gabc|nabc code plaatst in de 'engraver' en op 'submit' drukt, krijg je een 'pdf' die de partituur bevat.

Let op het toevoegen van '**nabc-lines:1;**' in de hoofdzingen.

Sommige neumen zijn samengesteld. We bespreken er een van: **peSvi-lsl2pqhh!clhh**

Op p39,40 vind je een samenvatting van de bijzonderste neumen van S.Gallen : peS=pes quadratum, daarop volgt een virga met episema 'vi-', boven de virga is een 'levare' teken, dan volgt een pes quassus, dan volgt een clivis, vandaar de code: pq!cl, deze speciale neum vind je enkel in de 'GregorioNABCRef.pdf' dewelke zich bevindt in onderstaande website
We trekken uw aandacht op 2x'hh' na pq en na cl, dwz : verplaats de neum op de relatieve hoogte h(zie p15,36)
Tekens zoals 'ls' en andere zie ook p37en40.

<https://github.com/gregorio-project/gregorio/releases>

C.3 Maak een gabc-bestand met een vertaling

```
name: Communio Ecce Virgo;
user-notes: GT. 37 - 4de zondag van de advent;
commentary: Is.7,14;
annotation: Co - I;
%%
(c4) EC[Zie de maagd zal ontvangen](d)ce(dfe) vir(fg)go(d.) *(,)
con(ce)cí(gh)pi(g_f)et,[/](fv.efd.)
(; ) et[en zal een Zoon baren](de) pá(gh!jj/kh)ri(gh)et(h) (z)
fí(h)li(h!/iwjh)um:[/](h.)
(:) et[en zijn Naam zal luiden](h_g) vo(jj)cá(h_g)bi(ixihi)tur(gh/i_h)(,)
no(fe)men(f) e(ixg!hw!ivHG~)jus[/](hg..) (,) (z)
Em(fge__//ed)má(d!ewf!g'h)nu(fvED)el.(d.) (::)
```

De vertaling wordt tussen vierkante haakjes [ ] geplaatst

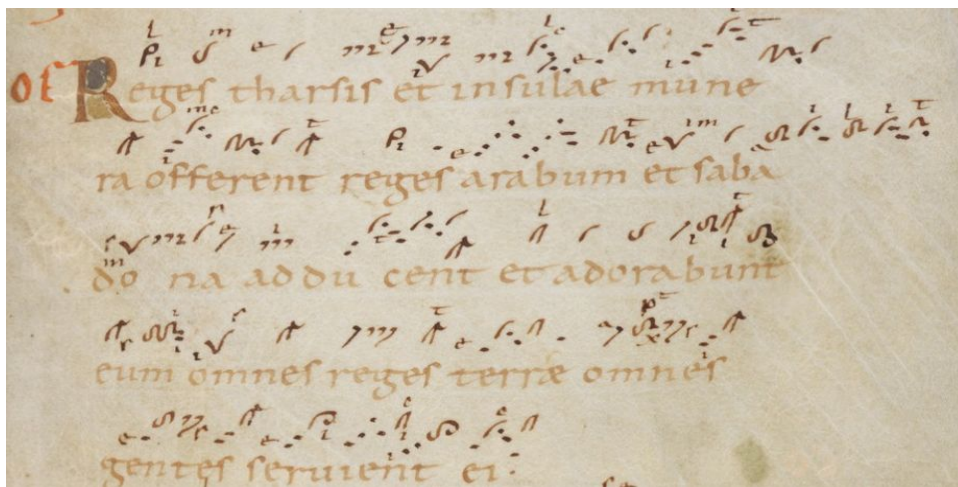
Na de eerste lettergreep van de latijnse zin wordt gestart met de vertaalzin, die begint met open de vierkante haakjes '[' en sluit deze haakjes op het einde van de vertaalzin ']'.
Op het einde van de vertaalde Latijnse zin, wordt na de laatste lettergreep van deze zin, tussen [ ] een '/' gezet, wat zoveel wil zeggen als : 'tot hier gaat de vertaling'.
Bekijk deze volgorde in de gabc notatie.

Websites in deze gids : scan de QR code.

 >Gregorio project	 >GregorioRef	 >Gregobase
 -> Engraver	 >TeXLive install	 >MacTeX
 >TeXShop	 >LATEX pdf	 >Gregowiki
 >TeX	 >Shell ea*	 > E121 - 51

Websites vermeld in deze gids

- <http://gregorio-project.github.io/index.html>—>Gregorio project
<https://github.com/gregorio-project/gregorio/releases>—>GregorioRef.pdf
<http://gregoriochant.org/dokuwiki/doku.php>—>Gregowiki
<http://run.gregoriochant.org/cgi/process.pl>—>Gregoriochant-engraver
<https://gregobase.selapa.net>—>Gregobase
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2d/LaTeX.pdf>—>LATEX Gids
- <https://www.tug.org/texlive/acquire-netinstall.html>—>TeXLive install
<http://www.tug.org/mactex/index.html>—>MacTeX voor MAC
<https://gregorio-project.github.io/configuration-texshop.html>—>Configuratie van TeXShop
<https://www.tug.org/texlive/doc/texlive-en/texlive-en.html>—>TeX
<https://www.integralist.co.uk/posts/terminal-shell>—>Shell ea*

Of Reges tharsis - codices Einsiedlen E121 - 51

l
p *m* *e* / *m* / *m*
of **R**egel tharlit

www.centrumgregoriaans.be

Gemaakt met LaTeX en GregorioTeX